

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА робота

на тему:

Методичні підходи до оцінювання кредитоспроможності юридичних осіб

Студента 2 курсу 7м групи
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Фінансове
брокерство»

Кравченка Владислава
Борисовича

Науковий керівник
канд. екон. наук,
доцент

Плісак Тетяна Олександрівна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук,
професор

Шульга Наталія Петрівна

Київ – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ.....	7
1.1 Економічна сутність кредитоспроможності позичальника-юридичної особи та методи її оцінки.....	7
1.2 Нормативно-правове та інформаційне забезпечення оцінки кредитоспроможності юридичної особи.....	13
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ В БАНКУ «ГЛОБУС» ...	27
2.1 Вплив галузевої приналежності підприємства при оцінці кредитоспроможності позичальника	27
2.2 Оцінки кредитоспроможності юридичної особи, методом коефіцієнтів	35
2.3 Оцінка кредитоспроможності юридичної особи – ПП «Білоцерківагробізнес» за методикою НБУ	46
РОЗДІЛ 3 ОЦІНКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	51
3.1 Внутрішній кредитний рейтинг як метод оцінки кредитоспроможності позичальника	49
3.2 Удосконалення процесу оцінювання кредитоспроможності позичальника - юридичної особи	57
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76
ДОДАТКИ	87

ВСТУП

Актуальність теми. При наданні кредиту будь-який банк стикається з необхідністю оцінки кредитоспроможності позичальника. Ця процедура є обов'язковою, адже від її результатів залежить ефективність як окремої кредитної угоди, так і кредитної діяльності банку в цілому. Адекватна оцінка кредитоспроможності позичальника є однією з найважливіших умов успішної кредитної діяльності банку, оскільки забезпечує ефективне управління ризиками та передбачає можливу неплатоспроможність клієнта, що особливо актуально в сучасних складних умовах. Сьогодні банківськими установами розробляються різні підходи щодо аналізу кредитоспроможності позичальника. Причому кожен банк розробляє власну методичку оцінки фінансового стану потенційного позичальника з урахуванням конкретних умов договору. Банки як комерційні організації, основними операціями яких є кредитування, розрахункові, депозитні, касові та інші операції, несуть під час їх проведення найрізноманітніші ризики. Кредитний ризик є одним з найбільш вагомих банківських ризиків, крім того, саме він стає причиною виникнення проблемної заборгованості й втрат, пов'язаних з дефолтом позичальника. У зв'язку з цим актуальним стає дослідження оцінки кредитоспроможності позичальника в сучасній вітчизняній банківській системі та його відповідності міжнародним стандартам.

Ступінь дослідження проблеми. Дослідженню питань оцінки кредитоспроможності позичальників комерційних банків присвячено значну кількість праць вітчизняних науковців. Ця проблема набула широкого висвітлення у публікаціях багатьох вітчизняних авторів, зокрема таких як: О. М. Біломістний, В. В. Бордюг, Н. Г. Виговська, В. Г. Виговський, У. В. Владичин, В. І. Волохов, О. В. Дзюблюк, В. П. Кравченко, В. І. Кравченко, В. Д. Лагутін, О. Д. Стешенко, Ж. С. Шило та інші.

Постановка проблеми. Оцінювання кредитоспроможності позичальників було й залишається пріоритетною економічною функцією банків. Однак проблему не можна вважати достатньо вивченою оскільки й досі в економічній літературі та практиці вітчизняних комерційних банків немає єдиного підходу до визначення системи показників, котрі б комплексно і однозначно характеризували кредитоспроможність юридичної особи, дозволяли достовірно оцінити його фінансовий стан, ділову репутацію, якість менеджменту та загалом можливості розрахунку за кредитними зобов'язаннями з боку потенційного позичальника банку.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження сучасних проблем оцінювання кредитоспроможності позичальників юридичних осіб в Україні.

Відповідно до мети перед написанням випускної кваліфікаційної роботи було поставлено такі завдання:

- розкрити економічну сутність кредитоспроможності позичальника та дослідити методи оцінки кредитоспроможності юридичної особи, їх переваги та недоліки;
- обґрунтувати нормативно-правове та інформаційне забезпечення оцінки кредитоспроможності юридичної особи;
- виявити вплив галузевої приналежності підприємства при оцінці кредитоспроможності позичальника;
- дослідити методик оцінки кредитоспроможності юридичної особи;
- оцінити кредитоспроможність підприємства позичальника за методикою банку;
- обґрунтувати особливості внутрішнього кредитного рейтингу як методу оцінки кредитоспроможності позичальника;
- дослідити показник ймовірності дефолту позичальника в системі визначення кредитного ризику;

– виявити напрями удосконалення методики оцінки кредитоспроможності юридичної особи та розрахунок оціночного резерву під кредитний ризик.

Об'єктом дослідження є процес проведення аналізу кредитоспроможності позичальників в банку.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних положень щодо оцінки кредитоспроможності позичальника юридичної особи банку.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань в роботі використовувалися загальні методи наукового пізнання. Зокрема: економічного аналізу, синтезу, порівняння, аналогії – для оцінки отриманих фактичних значень показників у динаміці та в порівнянні з нормативними; наукової абстракції – при виділенні найбільш важливих показників оцінки кредитоспроможності позичальника серед наявної в літературних і нормативних джерелах значної їх кількості; спостереження, групування, узагальнення – у процесі розробки остаточних висновків на основі отриманих результатів аналітичних досліджень.

Практична цінність результатів дослідження. У випускній кваліфікаційній роботі запропоновані теоретичні та методичні підходи, що поглиблюють і розширюють коло досліджень методик які допомагають визначати кредитоспроможність юридичних осіб, а викладені в роботі практичні рекомендації дозволяють комплексно оцінити ефективність методик оцінки кредитоспроможності позичальника-юридичної особи в банку.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативні акти, що діють в Україні, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, зведені статистичні матеріали Державного комітету статистики України; наукові праці вітчизняних та зарубіжних економістів, матеріали періодичної преси, а також дані банківської установи, опрацьовані автором особисто.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному: проведено аналіз сучасні методик українських банків, та проведення власної оцінки кредитоспроможності підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати можуть бути використанні Національним Банком та іншими банками, для аналізу кредитоспроможності.

Особистий внесок магістра. Випускна кваліфікаційна робота є самостійним завершенням дослідженням автора.

Публікації. Окремі результати дослідження знайшли відображення в науковій статті: Кравченко В. Б. Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності юридичних осіб. с. 265-271.;

Обсяг та структура роботи. Робота складається з 3 розділів, вступу, висновків, списку використаних джерел. Обсяг роботи складає 76 сторінок. В роботі представлено 14 таблиць, 11 рисунків та використано 67 наукових джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

1.1 Економічна сутність кредитоспроможності позичальника-юридичної особи та методи її оцінки

Найбільш вагомим зовнішнім джерелом фінансового забезпечення підприємства є банківський кредит. У той же час сучасний кредитний ринок не реагує на потребу в коштах, не забезпечених кредитоспроможністю позичальника. Аналіз сучасних трактовок визначення поняття «кредитоспроможність» дозволив дійти висновку, що серед економістів немає єдиного підходу до визначення даного поняття та чіткого розмежування між категоріями «кредитоспроможність» і «платоспроможність». Засвоєння змісту поняття «кредитоспроможність» та її головних рис є теоретичною передумовою для наукового розуміння проблеми в цілому [48, с. 195].

Більшість досліджуваних авторів характеризують це поняття таким чином: науковець О. Петрук визначає, що «під кредитоспроможністю позичальника розуміють здатність юридичної чи фізичної особи повністю і в зазначені терміни виконати всі умови угоди» [55, с. 212]. Автор В. Лагутін тлумачить кредитоспроможність як «здатність позичальника повністю і своєчасно розрахуватись за своїми зобов'язаннями» [44, с. 98].

Український дослідник В. Галасюк доповнює це визначення тим, що «розрахуватись за своїми борговими зобов'язаннями виключно грошовими коштами, що генеруються позичальником у ході звичайної діяльності» [24, с. 55]. Автори Р. С. Квасницька та Н. В. Кунда кредитоспроможність визначають як «наявність в позичальника передумов, можливостей отримати кредит та повернути його в строк» [38, с. 247].

Серед науковців немає єдиної думки щодо визначення сутності цього поняття. Існують різні підходи до визначення категорії «кредитоспроможність», які ґрунтуються на певних критеріях, що формують сутність кредитоспроможності (Додаток А). Так, кредитоспроможність позичальника визначається кредитною установою з метою зниження ризиків неповернення кредиту, саме тому оцінка кредитоспроможності позичальника є комплексною оцінкою бізнесу позичальника з метою визначення надійності ним отримання прибутку, який є джерелом повернення кредиту.

Кредитування завжди було й залишається пріоритетною функцією банків. Варто відзначити, що із зростанням обсягів кредитування актуалізуються й проблеми управління кредитними ризиками. Кредитний ризик є найдавнішим в системі банківських ризиків і займає важливе місце. Під кредитними ризиками банку необхідно розуміти ймовірність отримання збитків банком унаслідок неповернення позичальником основної суми боргу та відсотків за ним у визначений строк, а також ймовірність зниження реальної доходності кредитних операцій унаслідок виникнення непередбачуваних подій пов'язаних зі зниженням ліквідності забезпечення, погіршенням структури кредитного портфеля, зниженням кредитоспроможності позичальника або його повним банкрутством [18, с. 151].

Загальна характеристика джерел кредитного ризику наведена в Додатку Б [52, с. 42]. Так, особливу увагу в умовах кризи в нашій країні слід також приділяти впливу на кредитний ризик ризику виникнення форс-мажорних обставин. Також при кредитуванні слід враховувати, що в чистому вигляді ризики не трапляються, вони накопичуються та корелюють між собою, утворюючи системний ризик.

Отже, кредитоспроможністю підприємства можна вважати потенційну спроможність підприємства в повному обсязі та наперед визначений термін розрахуватися за всіма борговими зобов'язаннями перед кредитором (кредиторами) грошовими коштами, що генеруються позичальником у результаті

господарської діяльності. На нашу думку, кредитоспроможність позичальника банку – це комплексна якісна оцінка позичальника, що характеризує наявність передумов для отримання кредиту, яка підтверджує його спроможність у повному обсязі та у визначений кредитною угодою термін розрахуватися за своїми зобов'язаннями.

Комплексність оцінки кредитоспроможності позичальника досягається включенням у систему оцінки як оцінки стану платоспроможності позичальника на основі показників платоспроможності підприємства, розрахованих за його фінансовою звітністю, так і якісних показників кредитоспроможності [13, с. 55].

Для оцінки кредитоспроможності іноді використовують моделі Альтмана, Таффлера, Ліса тощо. Модель Альтмана – це емпірична формула, одержана на основі багатофакторного статистичного аналізу даних про збанкрутілі підприємства Америки. З її допомогою визначається «7-рахунок» на основі показників ліквідності, фінансової сталості, рентабельності та ринкової активності [32, с. 107].

У процесі аналізу кредитоспроможності клієнта використовують такі методи аналізу: метод коефіцієнтів, метод групувань, метод порівнянь, рейтингові системи оцінки. Вибір методу залежить від низки чинників: типу економічної системи, ступеня розвиненості ринкових відносин, особливостей побудови балансу та інших форм звітності клієнта, галузевих особливостей, виду діяльності, форми власності.

Методи аналізу можуть використовуватися паралельно, а також частково, доповнюючи один одного. Так, кількісні методи аналізу не враховують такої характеристики клієнта, як репутація, тоді як рейтингові системи оцінки орієнтовані на врахування чинників суб'єктивного характеру.

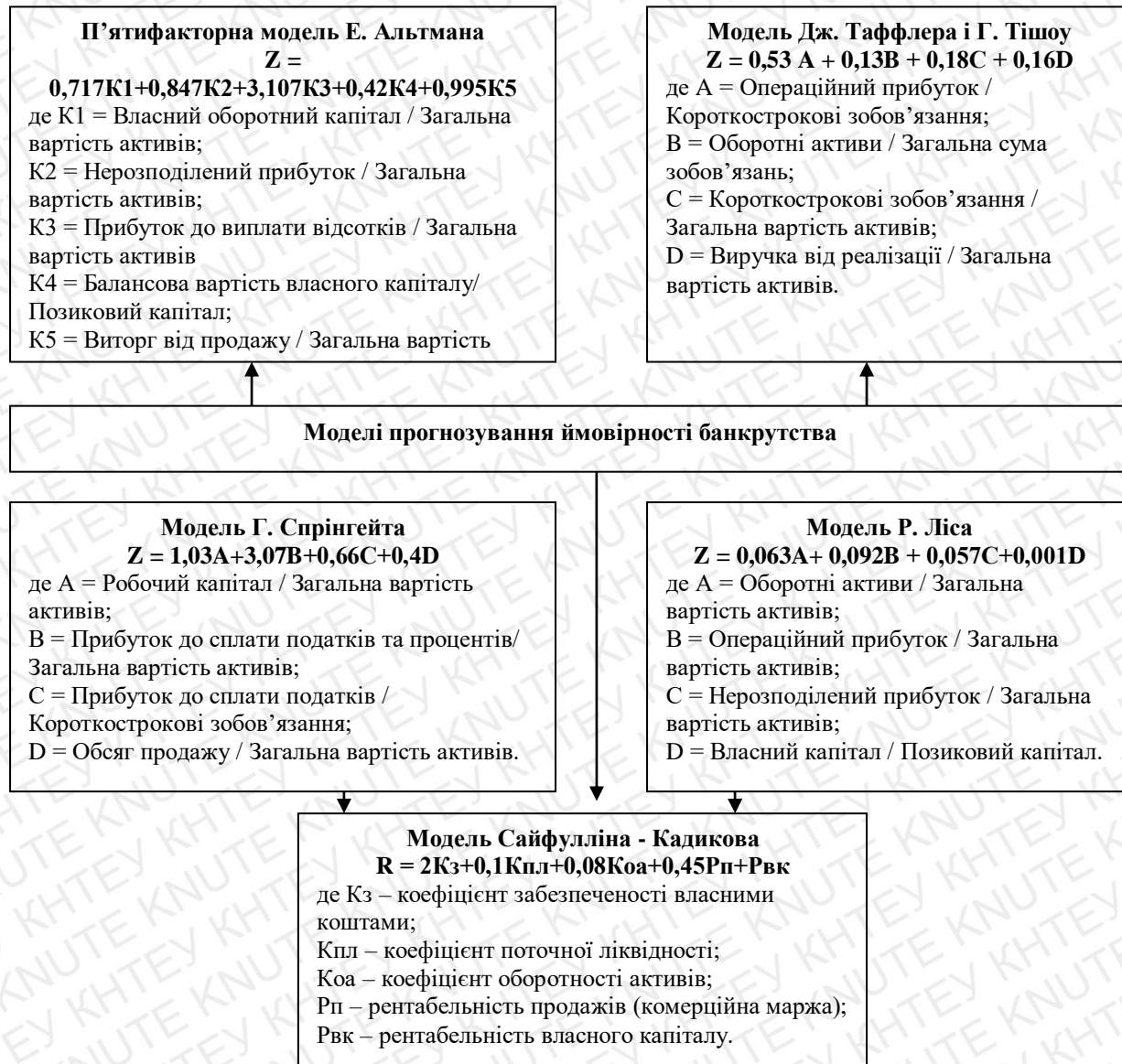

Рис. Д.1. Існуючі моделі прогнозування ймовірності банкрутства [18, с. 50]

Широкого застосування і у вітчизняній, і в закордонній практиці набув метод коефіцієнтів, який дає змогу отримувати важливі показники діяльності клієнта. Метод коефіцієнтів зводиться до розрахунку співвідношень між окремими показниками чи групами показників (статей балансу), які характеризують фінансовий стан підприємства, і порівняння результатів з

нормативними чи середніми значеннями. Ці значення показників розглядаються як середні для будь-яких підприємств незалежно від розмірів, галузі та специфіки діяльності, і це знижує ефективність застосування методу коефіцієнтів.

Аналіз і оцінка системи економічних показників діяльності підприємства – важливий і обов’язковий етап аналізу кредитоспроможності потенційного позичальника [64, с. 155]. Система економічних показників діяльності підприємства складається з таких основних характеристик: платоспроможність; фінансова стійкість позичальника; показники фінансово-економічної діяльності; аналіз грошових потоків позичальника. Застосовувані на практиці вітчизняними банками методи оцінки кредитоспроможності за сукупністю показників, що характеризують фінансовий стан (здатність заробити для погашення боргу і структура капіталу) позичальника містять систему фінансових коефіцієнтів [54, с. 9].

Метод коефіцієнтів простий у використанні, не потребує спеціального інформаційного забезпечення, але має значні недоліки:

1. Оціночні коефіцієнти надають аналітику статичну інформацію (на певну дату) про платоспроможність підприємства і таким чином, об’єктивність аналізу падає.
2. Інфляція дуже перекручує дані балансових звітів, що також негативно впливає на ступінь об’єктивності аналізу.
3. Підприємство може використати прийом «прикрашення» звітності, щоб створити видимість вищих показників. Наприклад, підприємство взяло кредити на два роки. Перед поверненням боргу кошти утримувались декілька днів у вигляді готівки на розрахунковому рахунку. Якщо в цей час складався баланс, то показники платоспроможності розраховані методом коефіцієнтів, були б значно «прикрашені». Але вже через кілька днів, після моменту погашення боргу, дані балансу давали б аналітику інше уявлення про стан платоспроможності підприємства [44, с. 190].

Крім способу оцінки кредитоспроможності позичальників на основі системи фінансових коефіцієнтів в банківській практиці можуть використовуватись й такі способи: на основі аналізу грошових потоків; на основі аналізу ділового ризику.

На основі проведеного вище дослідження методів оцінки кредитоспроможності юридичних осіб проведемо порівняльний аналіз методів оцінки кредитоспроможності позичальників (Додаток Ж). Варто відзначити, що кожна фінансово-кредитна установа розробляє власну систему оцінки, виходячи з особливостей кредитної політики, технологічних можливостей, спеціалізації фінансово-кредитної установи, конкретних умов договору, місця на ринку, рівня економічної та політичної стабільності в державі тощо.

Підводячи підсумки, можна зробити висновок, що в Україні найчастіше оцінку кредитоспроможності проводять банки, які намагаються використовувати всю доступну інформацію за всіма видами фінансово-господарської діяльності підприємств, про що свідчить структура анкет та кредитних заявок різних банків. В основу багатьох методик визначення кредитоспроможності позичальника, які застосовуються українськими банками при наданні кредиту, закладено досвід зарубіжних кредитних установ.

1.2 Нормативно-правове та інформаційне забезпечення оцінки кредитоспроможності юридичної особи

На рис. 1.1 доцільно виокремити нормативні рівні регламентації оцінки кредитоспроможності позичальника-юридичної особи: міжнародний, національний і внутрішньобанківський.

Міжнародний рівень нормативної регламентації представлений Положеннями Базеля I, II та III.

Рис. 1.1. Рівні нормативної регламентації оцінки кредитоспроможності позичальника-юридичної особи

*Складено автором на основі [18, с. 151].

Наприклад, згідно з рекомендаціями Базельського Комітету для банківських установ сформовано вимоги до систем внутрішнього рейтингування позичальників, а саме: 1) забезпечувати обґрунтоване оцінювання дебітора, диференціацію ризику, точні та послідовні кількісні оцінки ризику; 2) виконувати

важливу функцію в управлінні ризиками та у процесі прийняття кредитних рішень; 3) кредитна установа повинна мати відділ контролю кредитних ризиків, що відповідає за рейтингові системи, є незалежним від небажаного впливу; 4) банк збирає та зберігає всю необхідну інформацію для забезпечення ефективної підтримки процесів вимірювання кредитного ризику й управління ним; 5) банк документально обґрунтовує сутність власних рейтингових систем та методологію їх розробки, а також самостійно оцінює ці системи. Базель II (прийнятий у 2004 році) пропонує застосування стандартизованого підходу до оцінки кредитного ризику банківських установ. Це означає використання диференційованої оцінки кредитоспроможності позичальника, порівняно з рекомендаціями Базеля I, що значно знижує потребу в капіталі банківських установ. Така оцінка дозволяє врахувати відмінності між фінансовим станом позичальників [46, с. 103].

Зокрема, методика НБУ враховує кількісні показники при оцінюванні фінансового стану боржника-юридичної особи, стан обслуговування боргу для класифікації кредиту, наданого боржникові-юридичній особі за категоріями якості, але не враховує якісні показники, тобто характер позичальника. Під характером позичальника розуміють його порядність, репутацію, ступінь відповідальності, готовність і бажання погасити борг. Банк намагається з'ясувати, як позичальник ставився до своїх обов'язків у минулому, чи будуть у нього затримки з погашенням позики, який його статус у діловому світі [11, с. 114].

Рівень національної регламентації кредитного процесу представлений Цивільним [2], Господарським Кодексом [1], Законом України «Про банки та банківську діяльність» [3]. Зокрема, Цивільний Кодекс визначає зобов'язання кредитора (банку) та позичальника в процесі укладання кредитного договору (ст. 1054), вимоги до форми укладання кредитного договору (ст. 1055). Зокрема, регламентації кредитних відносин присвячено главу 71 Цивільного Кодексу «Позика. Кредит. Банківський вклад» [2]. Стаття 1056 Цивільного Кодексу «Проценти за кредитним договором» регламентує, що «Розмір процентів, тип

процентної ставки (фіксована або змінювана) та порядок їх сплати за кредитним договором визначаються в договорі, залежно від кредитного ризику, наданого забезпечення, попиту і пропозицій, що утворилися на кредитному ринку, строку користування кредитом, розміру облікової ставки та інших факторів» [2]. Вважаємо за необхідне цю статтю доповнити в контексті наданого забезпечення, а саме: наданого забезпечення (враховуючи балансові та позабалансові зобов'язання).

Господарський Кодекс України [1] присвячує особливостям правового регулювання фінансової діяльності главу 35, де визначає зміст кредитних відносин, структуру та зміст кредитного договору. Спеціальний закон, що регулює кредитні відносини, є ЗУ «Про банки та банківську діяльність» [3]. Безумовною перевагою його чинної редакції є відповідність міжнародним стандартам у сфері банківського регулювання в контексті створення, реорганізації, ліквідації, функціонування банківських установ в Україні. Водночас багато положень визначеного закону потребують додаткового роз'яснення та розкриття в нормативно-правових актах нижчого рівня.

Національний рівень регламентації оцінки кредитоспроможності позичальника також представлений чинною Постановою Правління НБУ про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями № 351 від 30.06.2016 р. [6].

України банк з метою визначення значення коефіцієнта ймовірності дефолту боржника, що є юридичною особою, крім банку та бюджетної установи, здійснює оцінку фінансового стану:

- 1) боржників – юридичних осіб, які, які відповідно до вимог законодавства України складають квартальну та річну фінансову звітність, - не рідше ніж один раз на три місяці (боржників – юридичних осіб, які є сільськогосподарськими товаровиробниками, – на підставі даних річної фінансової звітності, не рідше ніж один раз на 12 місяців). Річна фінансова звітність боржника/консолідована

фінансова звітність групи (у разі належності боржника до групи юридичних осіб під спільним контролем/пов'язаних контрагентів) має бути підтверджена суб'єктом аудиторської діяльності, звіт якого містить немодифіковану думку/модифіковану думку із застереженнями, якщо боржник – юридична особа є резидентом і сукупна експозиція під ризиком (EAD) за всіма активами такого боржника становить 200000 тис. грн або більше;

2) боржників – юридичних осіб, які, відповідно до вимог законодавства України, складають тільки річну фінансову звітність не рідше одного разу на 12 місяців;

3) групи юридичних осіб, учасником якої є боржник / контрагент, що перебувають під спільним контролем, до яких застосовуються вимоги щодо складання консолідованої / комбінованої фінансової звітності згідно з вимогами Міжнародних стандартів фінансової звітності, що вони складають не рідше ніж одного разу на 12 місяців [34].

4) юридичних осіб, у що входять до групи пов'язаних контрагентів, що несуть спільний економічний ризик, учасником якої є боржник/контрагент, – з урахуванням положень підпунктів 1 та 2 пункту 48 розділу IV цього Положення, із використанням даних річної консолідованої фінансової звітності групи (за наявності)/комбінованої фінансової звітності групи, складеної банком відповідно до розробленого ним порядку, який має ґрунтуватися на економічній сутності операцій [6].

Банк коригує клас боржника – юридичної особи з урахуванням фактора належності боржника до групи юридичних осіб під спільним контролем з дотриманням зазначених у пункті 61 розділу IV Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями від 30.06.2016 р. № 351.

Банк здійснює оцінку фінансового стану боржника – юридичної особи шляхом розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника (далі – інтегральний показник).

Банк розраховує інтегральний показник із застосуванням логістичної моделі. Банк розраховує інтегральний показник з урахуванням пояснень щодо визначення моделі розрахунку інтегрального показника боржника – юридичної особи, наведених у додатку 7 до Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями від 30.06.2016 р. № 351, виходячи з належності підприємства відповідно до законодавства України до великого, середнього або малого та виду його економічної діяльності.

Банк для розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи, що належить до великого або середнього підприємства, використовує дані звітності, складеної відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 року № 73, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 лютого 2013 року за № 336/22868, що належить до малого підприємства – дані звітності, складеної відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 25 лютого 2000 року № 39, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15 березня 2000 року за № 161/4382 (зі змінами).

Банк для розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи, що належить до малого підприємства, яке складає фінансову звітність відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1, використовує дані цієї звітності.

Банк має сформоване судження про відповідність наданої гарантії вимогам законодавства країни учасника групи, який взяв на себе зобов'язання щодо відповідальності за невиконання зобов'язань боржника, та про відсутність будь-

яких юридичних обмежень щодо виконання зобов'язань за такою гарантією. Банк коригує (понижує) клас боржника – юридичної особи з урахуванням фактора належності боржника до групи пов'язаних контрагентів згідно з розробленою банком методикою, яка забезпечує своєчасне виявлення та адекватну оцінку ризику на підставі судження банку щодо ризиків, на які наражається боржник унаслідок участі в такій групі, та їх впливу на платоспроможність боржника. Банк у разі наявності в боржника – юридичної особи, який належить до групи пов'язаних контрагентів, коригуючих факторів, що відповідають різним класам, відносить такого боржника до нижчого класу.

Банк визначає значення коефіцієнта ймовірності дефолту:

1) боржника – юридичної особи – згідно з таблицею 1 додатка 9 до Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями від 30.06.2016 р. № 351, виходячи зі скоригованого класу та виду економічної діяльності боржника (крім випадків, визначених у підпункті 2 пункту 66 розділу IV цього Положення);

2) боржника – юридичної особи, що належить до групи юридичних осіб під спільним контролем/групи пов'язаних контрагентів, скоригований клас якого є результатом належності такого боржника до групи юридичних осіб під спільним контролем/групи пов'язаних контрагентів, – згідно з таблицею 1 додатка 9 до Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями від 30.06.2016 р. № 351, виходячи зі скоригованого класу боржника та виду економічної діяльності групи [6].

Банк під час визначення значення коефіцієнта ймовірності дефолту боржника – юридичної особи в межах установленого діапазону відповідно до вимог пунктів 29 -31 розділу II Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями від 30.06.2016 р. № 351 та згідно з методикою банку щодо визначення значення PD також урахує: динаміку фактичних значень інтегрального показника, якість

менеджменту боржника – юридичної особи, наявність та активність ринків збуту продукції, наявність та стан виконання бізнес-плану, рейтинги боржника – юридичної особи (за наявності) та інші події та обставини, що можуть впливати на припинення виконання боржником своїх зобов'язань.

5) боржників – юридичних осіб, які, відповідно до вимог законодавства України, складають квартальну та річну фінансову звітність не рідше одного разу на три місяці (боржників – юридичних осіб, які є сільськогосподарськими товаровиробниками, – на підставі даних річної фінансової звітності, що вони складають не рідше ніж одного разу на 12 місяців);

б) боржників – юридичних осіб, які, відповідно до вимог законодавства України, складають тільки річну фінансову звітність не рідше одного разу на 12 місяців;

7) групи юридичних осіб, учасником якої є боржник / контрагент, що перебувають під спільним контролем, до яких застосовуються вимоги щодо складання консолідованої / комбінованої фінансової звітності згідно з вимогами Міжнародних стандартів фінансової звітності, що вони складають не рідше ніж одного разу на 12 місяців [34].

Банк здійснює оцінку фінансового стану боржника – юридичної особи з установленою періодичністю, але не пізніше, ніж протягом трьох наступних календарних місяців після подання боржником – юридичною особою фінансової звітності відповідно до вимог законодавства України.

Алгоритм оцінки фінансового стану боржника – юридичної особи з метою визначення значення коефіцієнта ймовірності дефолту пропонуємо розглядати як послідовність взаємопов'язаних етапів.

1. З огляду на належність підприємства, відповідно до законодавства України, до великого, середнього або малого та вид його економічної діяльності обирається модель розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи (табл. 1, 2 додатку 7 до Положення № 351).

2. Розраховується інтегральний показник фінансового стану боржника – юридичної особи (за обраною моделлю таблиць 1, 2 додатку 7 до Положення № 351).

3. Визначається клас боржника – юридичної особи залежно від значення інтегрального показника з урахуванням величини підприємства (велике, середнє або мале) (таблиці 4, 5 додатку 7 до Положення № 351). Найвищий клас боржника – 1, найнижчий – 9.

4. Визначається значення коефіцієнта ймовірності дефолту боржника – юридичної особи згідно з додатком 9 до Положення № 351, виходячи зі скоригованого класу боржника (табл. 1.1) [6].

Таблиця 1.1

Діапазони значень коефіцієнта ймовірності дефолту (PD) боржника – юридичної особи

Клас боржника - юридичної особи	Діапазони значень коефіцієнта ймовірності дефолту (PD)
1	0,005 – 0,009
2	0,01 – 0,019
3	0,02 – 0,03
4	0,04 – 0,06
5	0,07 – 0,10
6	0,11 – 0,17
7	0,18 – 0,32
8	0,33 – 0,59
9	0,60 – 0,99
10	1

*Складено автором на основі [6].

Банк під час визначення значення коефіцієнта ймовірності дефолту боржника – юридичної особи в межах устанавленого діапазону враховує:

- динаміку фактичних значень інтегрального показника;
- коефіцієнт покриття боргу;
- рівень менеджменту боржника – юридичної особи;
- наявність та активність ринків збуту продукції;

- наявність та стан виконання бізнесплану;
- рейтинги боржника – юридичної особи (за наявності);
- інші події та обставини, що можуть впливати на припинення виконання боржником своїх зобов'язань [6].

Порядок урахування впливу такої інформації на значення коефіцієнта ймовірності дефолту боржника – юридичної особи в межах встановленого діапазону банк визначає у внутрішньобанківському положенні.

У сучасних кризових умовах комерційні банки характеризуються низькою кредитною активністю, що пов'язано зі скороченням капіталу в результаті збільшення витрат на формування резервів та необхідністю докапіталізації, підвищенням вимог регулятора до системи оцінки кредитних ризиків, погіршенням платіжної дисципліни позичальників. У нинішніх умовах оцінка кредитоспроможності позичальника є важливим інструментом для ідентифікації, аналізу й управління кредитними ризиками, що висуває нові вимоги до аналітичного механізму банківського менеджменту та його обліково-інформаційного, організаційного та методичного забезпечення.

Інформаційне забезпечення оцінки кредитоспроможності юридичної особи можна досліджувати в двох аспектах: 1) як сукупність інформаційних етапів оцінки кредитоспроможності; 2) як взаємодію різних структурних підрозділів банку.

Необхідність врахування інформаційної складової під час оцінки кредитоспроможності позичальника обумовлює необхідність виділення відповідних етапів оцінки (рис. 1.2).

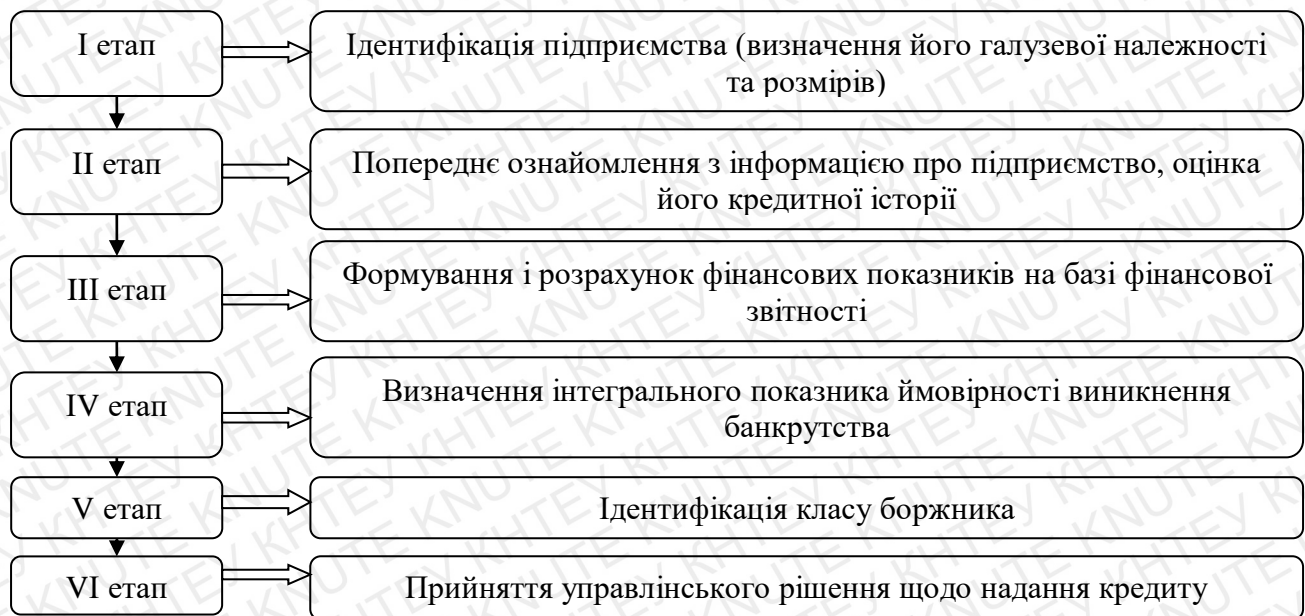

Рис. 1.2. Послідовність етапів інформаційного забезпечення оцінки кредитоспроможності юридичної особи*

*Складено автором на основі [21, с. 215].

Результатом оцінки кредитоспроможності є формування управлінського рішення суб'єкта оцінки про можливість надання кредиту позичальнику. Вважаємо, що запропонований механізм сприятиме підвищенню об'єктивності прийнятих управлінських рішень щодо видачі кредиту, удосконаленню діяльності кредитних відділів банківських установ, формуванню вимог до фінансового стану позичальника. В Україні достатньо розповсюдженою публічною інформацією є рейтинги облігацій, а рейтинги кредитоспроможності підприємств як суб'єктів підприємницької діяльності, спроможних отримати й погасити позики різних видів, представлені досить обмежено. Основними джерелами при проведенні аналізу показників кредитоспроможності є звітність, що були складена самим підприємством та оприлюднена для зовнішніх користувачів (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Основні джерела при проведенні аналізу показників кредитоспроможності

*Складено автором на основі [28, с. 211].

Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період (ці вимоги визначені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1).

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

Перелічені джерела надаються підприємством самостійно до банківської установи, тобто дана інформація є внутрішньою. Виділяють також інформаційні джерела зовнішнього типу, які були здобуті за межами банку та надійшли від [53, с. 115]:

- інших банківських установ, які мали зв'язки з даним позичальником;
- засобів масової інформації (рейтингові агентства, аудиторські компанії, реклама тощо);
- ділових партнерів, які мали певні стосунки з клієнтом-позичальником раніше;
- відвідування самого підприємства при необхідності, у процесі якого необхідно виявити рівень компетенції працівників.

Кожне інформаційне джерело є по своєму досить важливим для банку, оскільки використовується для висвітлення конкретного аспекту діяльності клієнта в процесі аналізу його кредитоспроможності. Автором К. В. Мельник був запропонований загальний порядок проведення аналізу кредитоспроможності (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Загальний порядок проведення аналізу кредитоспроможності

*Складено автором на основі [50, с. 434].

Метою проведення оцінки кредитоспроможності на підприємстві є бажання найбільш ефективно використати залучені позикові ресурси для підвищення ринкової вартості підприємства, забезпечення більш раціонального використання

власного капіталу та прискорення формування різних цільових фінансових фондів підприємства.

У цілому механізм оцінки кредитоспроможності потенційних позичальників – юридичних осіб проходить ряд етапів (Додаток В). Дані етапи найбільш повно й точно характеризують кредитоспроможність підприємства-позичальника перед банком-кредитором та вказують на можливість чи неможливість отримання кредиту.

Банки використовують фінансові звіти підприємств не тільки для визначення обґрунтованості заявки на кредит з погляду потреби суб'єкта в додаткових грошових ресурсах, а й з урахуванням перспектив розвитку позичальника в майбутньому, отримання ним прибутку і ступеня вірогідності неплатежу за позичкою. Важливо оцінити здатність позичальника заробити кошти в достатньому обсязі, як для погашення позики, так і для сплати процентів за нею, що може бути додатковою запорукою банку в видачі кредиту позичальнику.

Отже, проведена оцінка сучасного стану нормативної регламентації (нормативно-правового забезпечення) оцінки аналізу кредитоспроможності позичальника дозволяє виокремити низку недоліків, які потребують усунення. Сформованими вимогами до удосконалення нормативної регламентації оцінки кредитоспроможності є такі: гармонізація законодавства, що регламентує банківську діяльність та кредитний процес, з іншими актами суміжних галузей права; імплементація міжнародних стандартів у вітчизняне законодавство має відбуватися з урахуванням національних традицій ведення банківської справи; формування окремого закону «Про банківський кредит», що регламентуватиме порядок видачі кредиту, механізм оцінки кредитоспроможності, моніторинг та супровід кредиту, контроль за цільовим використанням кредитних коштів, форми та способи управління кредитним ризиком.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ В БАНКУ «ГЛОБУС»

2.1 Вплив галузевої приналежності підприємства при оцінці кредитоспроможності позичальника

ПАТ КБ «Глобус» здійснює свою діяльність з 29 листопада 2007 року.

Регіональна мережа Банку складається з 30 відділень. Станом на 31.12.2017 р. ПАТ «КБ «ГЛОБУС» має кореспондентські відносини з 14 банками, 1 з яких – банки-нерезиденти (DeutscheBank AG, F / M (Німеччина)).

Пріоритетними напрямками діяльності ПАТ «КБ «ГЛОБУС» є: іпотечне кредитування на первинному ринку; автокредитування; кредитування малого та середнього бізнесу; операції на міжбанківському валютному ринку; впровадження нових ефективних методів роботи з клієнтами та підвищення якості їх обслуговування; збільшення обсягу виконуваних операцій, розширення і вдосконалення спектру пропонованих послуг в умовах зростання конкуренції на фінансових ринках; ефективне використання та розміщення ресурсів, як наявних так і запозичених; диверсифікація діяльності за різними напрямками з метою зниження банківських ризиків; виважена цінова (тарифна) політика; професіоналізм та енергійність працюючого персоналу.

Важливим джерелом інформації про ризики позичальника є приналежність його до певної галузі. Поняття «галузь» є загальновідомим та визначається як діяльність сукупності виробничих (статистичних) одиниць, які беруть участь у переважно однакових або подібних видах економічної діяльності (ВЕД) [67].

Галузеві особливості діяльності суб'єктів господарювання зумовлюються специфічними рисами фінансово-господарської діяльності, такими як використання ресурсів, виробничий процес та специфіка готової продукції.

Спеціалізація підприємства накладає свої особливості на завдання та результати аналізу його кредитоспроможності. Тому галузевий ризик завжди пов'язаний із циклічними коливаннями, стадіями життєвого циклу, іншими особливостями галузей.

Складові аналізу галузевої належності позичальника за ПАТ «КБ «ГЛОБУС» наведені на рис. 2.1.

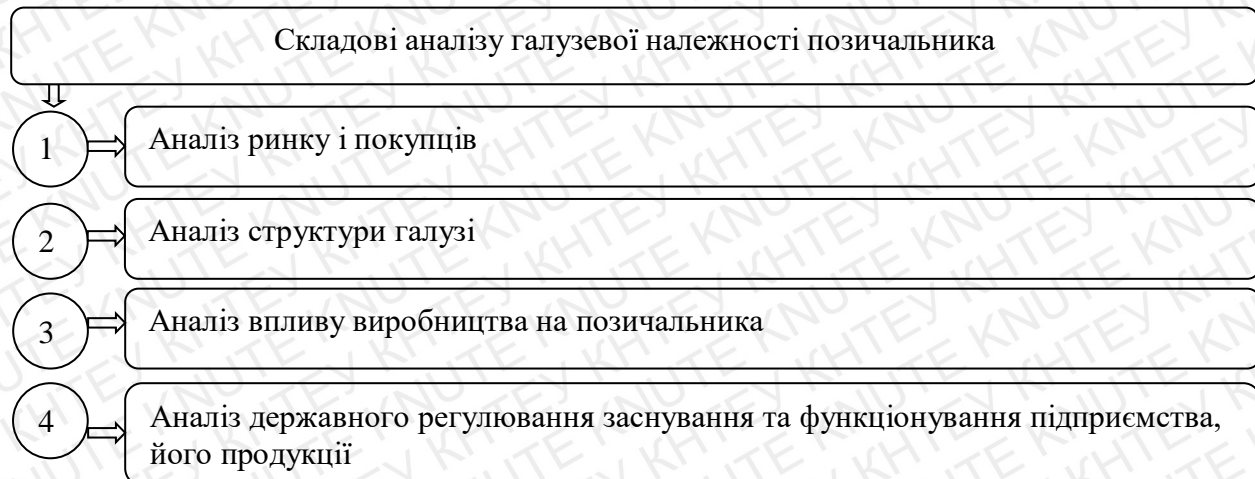

Рис. 2.1. Складові аналізу галузевої належності позичальника в ПАТ «КБ «ГЛОБУС» [67]

*Складено автором на основі [67].

Отже, аналіз впливу галузевої приналежності на рівень перспективної платоспроможності позичальника за формування ПАТ «КБ «ГЛОБУС» своєї кредитної політики базується на використанні: макроекономічних індикаторів (показників) для прогнозування структурних коливань та циклічних змін у розвитку відповідних галузей; рейтингових оцінок, що характеризують економічний розвиток галузі та рівень її інвестиційної привабливості для потенційних інвесторів і кредиторів; системи відповідних показників, які віддзеркалюють фінансово-економічний стан підприємств певної галузі та можуть використовуватися для інтегральної оцінки платоспроможності позичальників; порівняльного аналізу (benchmarking) параметрів діяльності підприємств певної галузі відносно підприємств інших галузей і провідних закордонних фірм;

портфельного аналізу, що базується на фондових характеристиках цінних паперів підприємств відповідної галузі та трендових параметрах галузевих фондових індексів.

У табл. 2.1 представлені вихідні дані щодо структури кредитів та заборгованості клієнтів ПАТ «КБ «ГЛОБУС» упродовж 2013-2017 рр.

Таблиця 2.1

**Структура кредитів та заборгованості клієнтів ПАТ «КБ «ГЛОБУС»
упродовж 2013–2017 рр. (%)**

Показники	Роки					Відхилення 2017 / 2013 рр., %
	2013	2014	2015	2016	2017	
Кредити, що надані юридичним особам	96,06	97,11	97,37	92,25	60,85	-35,20
Кредити, що надані фізичним особам – підприємцям	0,22	0,16	0,32	0,88	0,82	0,59
Іпотечні кредити фізичних осіб	0,27	0,17	0,12	1,97	13,45	13,18
Кредити, що надані фізичним особам на поточні потреби	0,02	0,01	0,04	1,67	4,25	4,23
Інші кредити, що надані фізичним особам	3,43	2,55	2,14	3,24	20,63	17,20
Всього	100	100	100	100	100	X

*Складено автором на основі [67].

Так, найбільша частка частка у структурі кредитів та заборгованості клієнтів ПАТ «КБ «ГЛОБУС» упродовж 2013-2017 рр. належить кредитам, які надані

юридичним особам – 96,06% у 2013 р., 97,11% у 2014 р., 97,37% у 2015 р., 92,25% у 2016 р. та 60,85% у 2017 р.

У табл. 2.2 проаналізуємо динаміку та склад кредитів та заборгованості клієнтів ПАТ «КБ «ГЛОБУС».

Таблиця 2.2

**Динаміка та склад кредитів та заборгованості клієнтів ПАТ «КБ «ГЛОБУС»
упродовж 2013–2017 рр. (тис. грн)**

Показники	Роки					Відхилення 2017 / 2013 рр.	
	2013	2014	2015	2016	2017	Тис. грн.	%
Кредити, що надані юридичним особам	671176	869672	909611	896901	839940	+168764	+25,14
Кредити, що надані фізичним особам – підприємцям	1554	1427	3024	8528	11265	+9711	6 разів
Іпотечні кредити фізичних осіб	1872	1509	1146	19155	185606	+183734	96 разів
Кредити, що надані фізичним особам на поточні потреби	148	126	371	16191	58656	+58508	396 разів
Інші кредити, що надані фізичним особам	23960	22816	20002	31454	284775	+260815	11 разів
Резерв під знецінення кредитів	113741	175139	109187	154599	147930	+34189	+30,06
Усього кредитів мінусом резервів	584969	720411	824967	817630	1232312	+647343	+110,66

*Складено автором на основі [67].

Отже, упродовж 2013–2017 рр. спостерігаємо збільшення загальної величини кредитів, виданих у ПАТ «КБ «ГЛОБУС» на 647343 тис. грн, або на 110,66%, що сталося за рахунок зростання таких складових кредитів як: кредитів, що наданих юридичним особам на 168764 тис. грн, або на 25,14%; кредитів, що

надані фізичним особам – підприємцям на 6 разів більше; іпотечних кредитів фізичних осіб на 96 разів більше; кредитів, що надані фізичним особам на поточні потреби на 58508 тис. грн; інших кредитів, що надані фізичним особам на 260815 тис. грн.

Для визначення ефективності кредитування в ПАТ «КБ «ГЛОБУС» за галузями проведемо оцінку структури кредитів за видами економічної діяльності (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка обсягу кредитів за видами економічної діяльності в ПАТ «КБ «ГЛОБУС» упродовж 2013-2017 рр. (%)

Показники	Роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	10,84	11,03	5,92	9,66	5,81
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг	10,77	17,90	11,20	14,79	13,27
Торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	22,37	21,78	36,64	28,53	34,05
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	8,79	6,85	0,76	3,33	6,17
Фінансова діяльність	13,43	2,23	1,89	13,92	5,83
Будівництво	8,74	17,03	15,17	5,48	9,78
Діяльність наземного транспорту	2,89	4,85	10,57	5,23	5,40
Охорона здоров'я, соціальні послуги	13,43	11,10	10,82	11,54	11,92
Інші	8,74	7,23	7,04	7,51	7,76
Всього	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

*Складено автором на основі [67].

Так, у структурі кредитів за видами економічної діяльності в ПАТ «КБ «ГЛОБУС» упродовж 2013–2017 рр. найбільша частка припадає на сферу «Торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку» – 22,37% у 2013 р., 21,78% у 2014 р., 36,64% у 2015 р., 28,53% у 2016 р. та 34,05% у 2017 р.

Отже, упродовж 2013-2017 рр. спостерігаємо збільшення загального обсягу наданих кредитів у ПАТ «КБ «ГЛОБУС» на 154597 тис. грн. або на 17,22%, що сталося за рахунок зростання кредитів за такими галузями економіки як: операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг на 42934 тис. грн. або на 44,40%; торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку на 157486 тис. грн. або на 78,43%; будівництво на 24461 тис. грн. або на 31,17%; діяльність наземного транспорту на 30881 тис. грн. або на 118,86%; охорону здоров'я та соціальні послуги на 4896 тис. грн. або на 4,06%.

Структура озподілу кредитів за галузями (рис. 2.2).

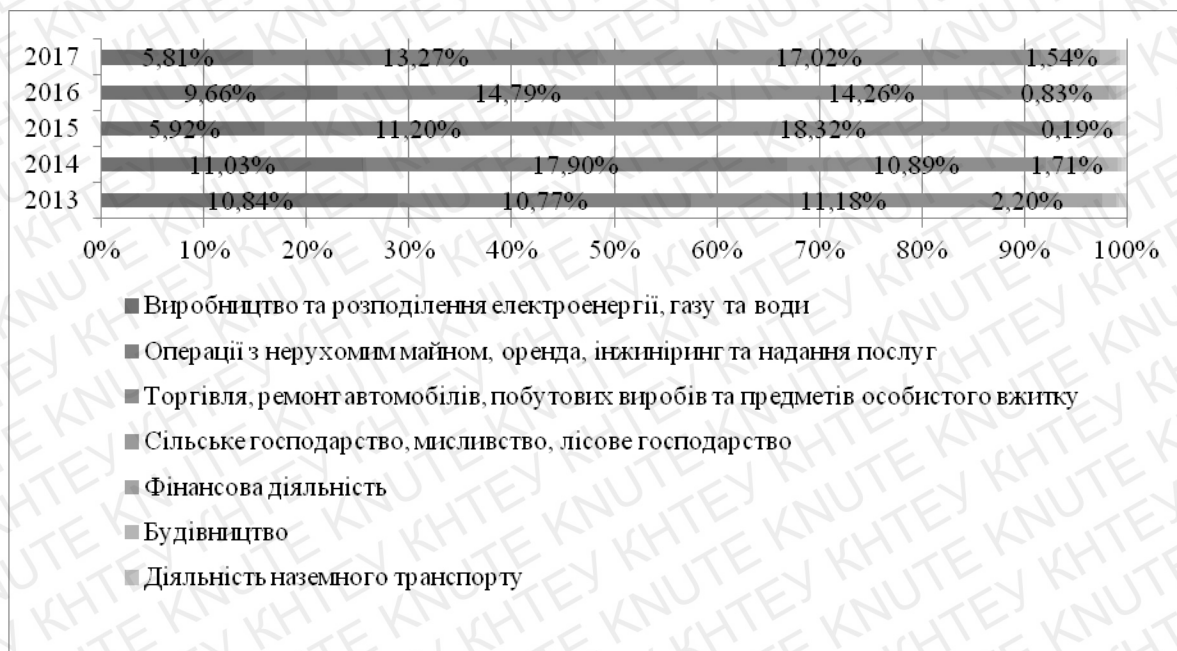

Рис. 2.2. Структура кредитування в ПАТ «КБ «ГЛОБУС» за галузями упродовж 2013-2017 рр. (%)

*Складено автором на основі [67].

Так, з метою продуктивної роботи з позичальниками та потенційними клієнтами для досягнення спільних цілей та економічних інтересів у рамках кожного кредитного проекту в 2017 році було запроваджено можливість попереднього розгляду кредитної заявки за мінімальним пакетом документів із наданням попереднього рішення з рекомендаціями щодо доцільності проведення кредитної операції. Це дало змогу підвищити швидкість та якість обслуговування корпоративних клієнтів. ПАТ «КБ «ГЛОБУС» пропонує клієнтам корпоративні програм кредитування, які протягом року адаптувались під потреби і види діяльності Клієнтів, кон'юнктуру ринку та охоплюють як короткострокове, так і довгострокове кредитування, в тому числі з індивідуальними умовами, залежно від специфіки діяльності позичальників. ПАТ «КБ «ГЛОБУС» пропонує такі програми кредитування: овердрафт «10*10» – овердрафт з диференційованими процентними ставками; овердрафт «Під заставу»; «Фінансування обігового капіталу»; надання гарантій (тендерна гарантія, туристична, гарантія виконання контракту, гарантія платежу); надання гарантій агентам; авалювання векселів.

Незважаючи на особливості розвитку корпоративного бізнесу під час економічної нестабільності, ПАТ «КБ «ГЛОБУС» протягом 2013-2017 рр. активно співпрацював з великими та середніми підприємствами, динамічно забезпечував удосконалення та адаптацію своїх продуктів та послуг, що враховують потреби, види діяльності клієнтів та кон'юнктуру ринку. Головним завданням у напрямку кредитування було створення якісного та диверсифікованого кредитного портфеля. Тому в кредитуванні ПАТ «КБ «ГЛОБУС» проводив виважену політику, активні операції здійснювались з посиленням заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків, забезпечення високого рівня доходності операцій, покращення якості кредитного обслуговування. При аналізі діяльності позичальників враховувалася специфіка бізнесу, вимоги, передбачені контрактами, обороти за рахунками, оборотність активів та інші показники.

Розглянемо дотримання ПАТ «КБ «ГЛОБУС» нормативів кредитного ризику, розрахунок яких наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Дотримання нормативів кредитного ризику ПАТ «КБ «ГЛОБУС» у 2013–2017 рр. (%)

Показник (оптимальне значення)	На 01.01. 2014	На 01.01. 2015	На 01.01. 2016	На 01.01. 2017	На 01.01. 2018	Абсолютна зміна (+/-)	
						2016 від 2015	2017 від 2016
Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) (не більше 25%)	21,93	23,15	24,37	24,84	23,23	0,47	-1,61
Норматив великих кредитних ризиків (Н8)(не більше 800%)	561,23	592,41	623,59	677,4	700,44	53,81	23,04
Норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (Н9) (не більше 5%)	3,83	4,05	4,26	1,75	1,39	-2,51	-0,36
Норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н10) (не більше 5%)	4,38	4,63	-	-	-	-	-

*Складено автором на основі [67].

Отже, банк здійснює управління кредитним ризиком шляхом встановлення лімітів для окремих позичальників та груп позичальників, а також шляхом дотримання лімітів ризику, встановлених НБУ. Протягом 2013-2017 рр. ПАТ «КБ «ГЛОБУС» дотримувався всіх обов'язкових економічних нормативів, за виключенням коефіцієнту миттєвої ліквідності, недотримання якого викликано заборгованістю банку перед ЄБРР, яку віднесено до позики зі строком виплати до одного місяця.

2.2 Оцінки кредитоспроможності юридичної особи, методом коефіцієнтів

Проведемо оцінку кредитоспроможності підприємства позичальника ПП «Білоцерківагробізнес» за допомогою використання методу фінансових коефіцієнтів (розрахунок показників ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності). Варто відзначити, що ПП «Білоцерківагробізнес» відноситься до вітчизняного сектору АПК. Галузі ПП «Білоцерківагробізнес» по КВЕД: вирощування зернових та технічних культур; овочівництво, декоративне садівництво та вирощування продукції розсадників. Юридична адреса ПП «Білоцерківагробізнес»: Київська обл., м. Біла Церква, вул. Павліченко, 45.

Проведемо аналіз фінансового стану ПП «Білоцерківагробізнес», який базується на даних фінансової звітності (Додатки Л–М). У Додатку Н проаналізуємо дані Балансу підприємства. Так, упродовж 2013–2017 рр. відбулося зменшення валюти Балансу ПП «Білоцерківагробізнес» на 3361,2 тис. грн, або на 78,17%, що сталося у зв'язку зі скороченням необоротних активів на 2691,9 тис. грн, або на 98,00%, та оборотних активів підприємства на 669,3 тис. грн, або на 43,09% (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Динаміка складових активів ПП «Білоцерківагробізнес» упродовж 2013–2017 рр. (тис. грн)

*Складено автором на основі [67].

Так, у 2014 р., порівняно з 2013 р., спостерігаємо збільшення загальних активів ПП «Білоцерківагробізнес» на 56,2 тис. грн, або на 1,31%, що сталося за рахунок зростання оборотних активів підприємства на 68,7 тис. грн, або на 4,42%; протягом 2014–2015 рр. відбулося збільшення активів іще більшими темпами, ніж у попередньому досліджуваному періоді, адже у 2015 р., порівняно з 2014 р., спостерігаємо зростання загальних активів на 108,5 тис. грн, або на 2,49%. Варто відзначити, що загальні активи ПП «Білоцерківагробізнес» продовж 2015–2016 рр. збільшилися на 2349,3 тис. грн, або на 52,62%; але у 2017 р., порівняно з 2016 р., спостерігаємо негативну тенденцію до скорочення загальних активів ПП «Білоцерківагробізнес» на 5875,2 тис. грн, або на 86,22%, що сталося у зв'язку зі скороченням необоротних активів підприємства на 1955,1 тис. грн, або на 97,27%, та оборотних активів на 3920,1 тис. грн, або на 81,60%.

Поряд із розглянутою динамікою складових активів підприємства проведемо дослідження структури активів ПП «Білоцерківагробізнес» за 2013–2017 рр. (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Структура активів ПП «Білоцерківагробізнес» упродовж 2013–2017 рр. (%)

*Складено автором на основі [67].

Відповідно до даних рис. 2.4, упродовж 2013–2017 рр. спостерігається тенденція до збільшення частки оборотних активів у загальній структурі активів ПП «Білоцерківагробізнес» – з 36,12% у 2013 р. до 94,15% у 2017 р. Позитивним у зміцненні фінансового стану ПП «Білоцерківагробізнес» треба вважати підвищення частки оборотних активів, що зменшує ризик компенсації авансованого капіталу та підвищує його віддачу внаслідок прискорення оборотності оборотних коштів.

Але, незважаючи на стрімке зростання частки оборотних активів ПП «Білоцерківагробізнес», їх обсяг упродовж 2013–2017 рр. зменшується, що пов'язано зі скороченням запасів підприємства на 235,2 тис. грн, або на 100%, та дебіторської заборгованості ПП «Білоцерківагробізнес» на 581,4 тис. грн, або на 44,16% (рис. 2.5).

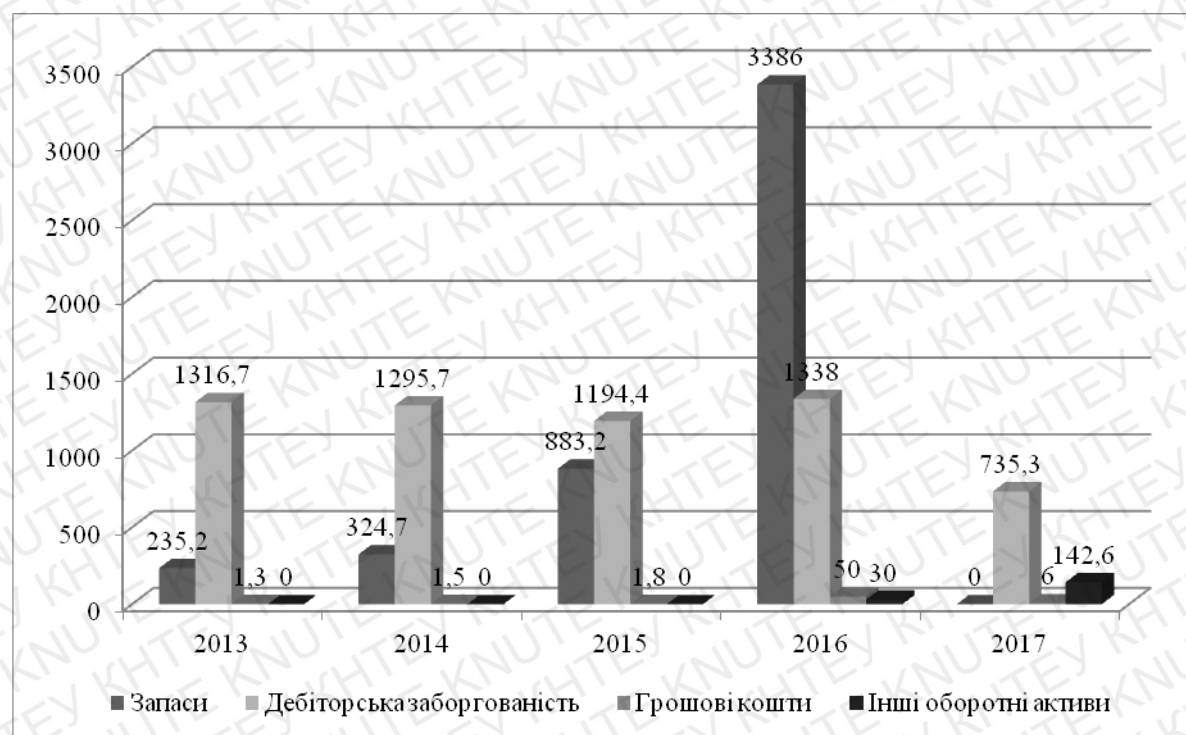

Рис. 2.5. Структура оборотних активів ПП «Білоцерківагробізнес» упродовж 2013–2017 рр. (тис. грн)

*Складено автором на основі [67].

Відповідно до даних рис. 2.5, за 2013–2014 рр. спостерігаємо збільшення оборотних активів ПП «Білоцерківагробізнес» на 68,7 тис. грн, або на 4,42%, що сталося за рахунок зростання запасів на 89,5 тис. грн, або на 38,05%, та грошових коштів на 0,2 тис. грн, або на 15,38%; у 2015 р., порівняно з 2014 р., відбулося зростання оборотних активів ПП «Білоцерківагробізнес» на 457,5 тис. грн, або на 28,21%, за рахунок збільшення запасів на 558,5 тис. грн та грошових коштів на 0,3 тис. грн, або на 20%; упродовж 2015–2016 рр. спостерігаємо зростання оборотних активів ПП «Білоцерківагробізнес» на 2724,6 тис. грн, або на 131,03% за рахунок збільшення обсягів запасів на 2502,8 тис. грн, або на 283,38%, дебіторської заборгованості на 143,6 тис. грн, або на 12,02%, грошових коштів на 48,2 тис. грн та інших оборотних активів на 30 тис. грн; на протипагу попереднім досліджуваним періодам, упродовж 2016–2017 рр. спостерігаємо негативну динаміку скорочення оборотних активів ПП «Білоцерківагробізнес» на 3920,1 тис. грн, або на 81,60%.

На рис. 2.6 наведемо структуру оборотних активів ПП «Білоцерківагробізнес».

Рис. 2.6. Структура оборотних активів ПП «Білоцерківагробізнес» упродовж 2013–2017 рр. (%)

*Складено автором на основі [67].

Тож упродовж 2013–2015 рр. найбільшу частку в структурі оборотних активів ПП «Білоцерківагробізнес» займає дебіторська заборгованість – 84,77% у 2013 р., 79,89% – у 2014 р. та 57,44% – у 2015 р. Це вказує на неефективне управління дебіторською заборгованістю на досліджуваному підприємстві. У 2016 р. у складі оборотних активів ПП «Білоцерківагробізнес» найбільшу частку мають запаси – 70,48%, але у 2017 р. ситуація на підприємстві вказує на значну частку дебіторської заборгованості в загальній структурі активів ПП «Білоцерківагробізнес» – 83,19%.

Поряд із проведеним аналізом активів ПП «Білоцерківагробізнес» проведемо дослідження складових пасивів підприємства (рис. 2.7).

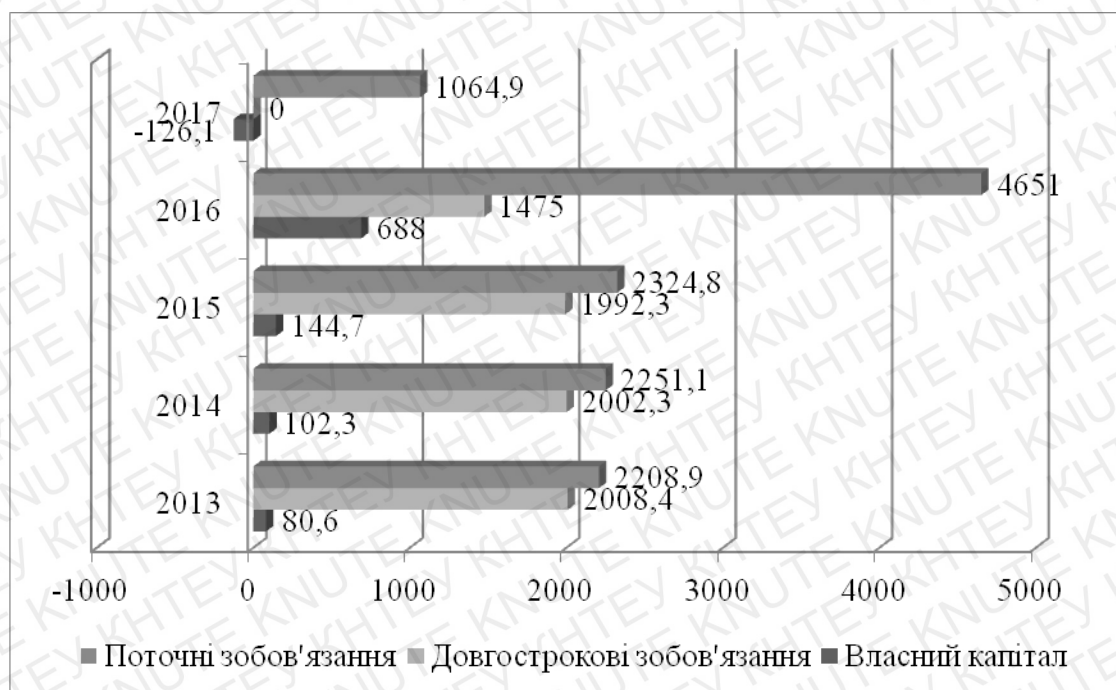

Рис. 2.7. Динаміка складових пасивів ПП «Білоцерківагробізнес» упродовж 2013–2017 рр. (тис. грн)

*Складено автором на основі [67].

Так, упродовж 2013–2017 рр. спостерігаємо зменшення загальних пасивів ПП «Білоцерківагробізнес» на 3361,2 тис. грн, або на 78,17%. Зокрема, у 2017 р., порівняно з 2013 р., відбулося скорочення власного капіталу підприємства на 206,7 тис. грн, або на 256,45%, що сталося у зв'язку з наявністю в 2017 р. непокритого збитку та неоплаченого капіталу. Позитивним моментом у дослідженні джерел фінансування ПП «Білоцерківагробізнес» є відсутність довгострокових зобов'язань у 2017 р. За 2013–2017 рр. спостерігаємо скорочення поточних зобов'язань ПП «Білоцерківагробізнес» на 1144 тис. грн, або на 51,79%. Найбільшу частку у складі пасивів ПП «Білоцерківагробізнес» займають поточні зобов'язання – 51,39% у 2013 р., 51,68% – у 2014 р., 52,1% – у 2015 р., 68,26% – у 2016 р. та 113,43% – у 2017 р., що вказує на залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування та інвесторів, які вкладають кошти у діяльність ПП «Білоцерківагробізнес».

Проведемо аналіз фінансового стану ПП «Білоцерківагробізнес» на основі розрахунку показників ділової активності та рентабельності (Додаток П), використовуючи дані фінансової звітності за 2014–2017 рр.

Варто відзначити, що коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості протягом 2013–2017 рр. збільшився на 89,874. У зв'язку зі збільшенням оборотності дебіторської заборгованості, спостерігаємо зменшення середнього періоду погашення дебіторської заборгованості на 109 днів. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості протягом 2013–2017 рр. збільшився на 29,218, що сприяло скороченню періоду погашення кредиторської заборгованості на підприємстві на 15 днів. За 2013–2017 рр. спостерігаємо позитивну тенденцію збільшення оборотності постійних активів на 38,851, оборотності активів на 9,816 та оборотності товарно-матеріальних запасів, що сприяло скороченню періоду обороту товарно-матеріальних запасів на 8 днів. Негативною тенденцією господарської діяльності ПП «Білоцерківагробізнес» стало зменшення тривалості операційного та фінансового циклів на 117 та 102 дні відповідно.

Проаналізувавши основні показники, що характеризують рівень рентабельності підприємства, можна наголосити на тому, що рентабельність підприємства протягом 2013–2016 рр. висока, що пов'язано з прибутковою діяльністю ПП «Білоцерківагробізнес», але у 2017 р. підприємство отримало збиток, що негативно позначилося на розрахованих показниках рентабельності.

Проведемо аналіз фінансового стану ПП «Білоцерківагробізнес» на основі розрахунку показників ліквідності та фінансової стійкості (Додаток Р), використовуючи дані фінансової звітності за 2013–2017 рр. Так, протягом 2013–2017 рр. спостерігаємо зростання коефіцієнта абсолютної ліквідності на 0,005 та коефіцієнта проміжної ліквідності на 0,233. Підприємство упродовж 2013–2017 рр. спроможне погасити свої зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості. Протягом 2013–2017 рр. значення коефіцієнта

вважається достатнім, адже воно перевищує 0,6. Також спостерігаємо зростання коефіцієнта загальної ліквідності (покриття) на 0,127. Підприємство володіє значним обсягом вільних ресурсів, які сформувалися завдяки власним джерелам. З позиції кредиторів підприємства такий варіант формування оборотних коштів є найбільш прийнятним. Одночасно, з погляду менеджера, значне нагромадження запасів на підприємстві, відволікання коштів у дебіторську заборгованість може бути пов'язане з неефективним управлінням активами. У той же час підприємство, мабуть, не повністю використовує свої можливості з одержання кредитів. Також упродовж 2013–2017 рр. спостерігаємо збільшення власного оборотного капіталу на 474,7 тис. грн, що сталося за рахунок скорочення поточних зобов'язань підприємства.

Протягом 2013–2017 рр. відбулося скорочення коефіцієнта автономії на 0,153, що пов'язано зі зменшенням власного капіталу підприємства. Упродовж досліджуваного періоду відбулося скорочення коефіцієнта фінансової залежності на 60,795 та збільшення коефіцієнта заборгованості підприємства на 0,153. Позитивним моментом у діяльності підприємства є скорочення відношення заборгованості до власного капіталу на 60,769.

Отже, економічна ситуація на підприємстві упродовж 2013–2017 рр. погіршилася, що пов'язано зі скороченням власного капіталу підприємства на 206,7 тис. грн, або на 256,45%. Протягом 2013–2017 рр. динаміка фінансового результату та показників рентабельності ПП «Білоцерківагробізнес» зменшилася, що пов'язано зі збитковою діяльністю ПП «Білоцерківагробізнес» і ключових показників рентабельності підприємства упродовж 2017 року. Також за 2013–2017 рр. спостерігаємо скорочення загальних активів підприємства на 3361,2 тис. грн, або на 78,17%.

В табл. 2.6 доцільно проаналізувати основні показники Звіту про фінансові результати ПП «Білоцерківагробізнес».

Таблиця 2.6

Динаміка основних показників Звіту про фінансові результати в

ПП «Білоцерківагробізнес» упродовж 2013–2017 рр. (тис. грн)

Показники	Роки					2017/2016 рр.		2017/2013 рр.	
	2013	2014	2015	2016	2017	Тис. грн	%	Тис. грн	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3928	1221,8	2817	36475,4	41588,1	+5112,7	+14,02	+37660,1	+958,76
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	3453,9	1106,7	2562,7	32510,6	37039,6	+4529	+13,93	+33585,7	+972,40
Валовий прибуток	474,1	115,1	254,3	3964,8	4548,5	+583,7	+14,72	+4074,4	+859,40
Інші операційні доходи	37,4	33,8	57,1	439,1	1723,1	+1284	+292,42	+1685,7	+4507,22
Інші операційні витрати	252,4	69,1	138,9	2089,1	7084,3	+4995,2	+239,11	+6831,9	+2706,77
Фінансовий результат від операційної діяльності	259,1	79,8	172,5	2314,8	-812,7	-3127,5	-135,11	-1071,8	-413,66
Інші витрати	71	12	37	578,9	0,4	-578,5	-99,93	-70,6	-99,44
Податок на прибуток	129,2	46,6	93,1	1192,6	0	-1192,6	-100,00	-129,2	-100,00
Чистий прибуток (збиток)	58,9	21,2	42,4	543,3	-813,1	-1356,4	-249,66	-872	-1480,48

*Складено автором на основі [67].

Тож у 2017 р., порівняно з 2013 р., спостерігаємо збільшення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ПП «Білоцерківагробізнес» на 37660,1 тис. грн, або на 958,76%. Також відбулося зростання собівартості реалізованої продукції на 33585,7 тис. грн, або на 972,40%. Збільшення чистого доходу підприємства за 2013–2017 рр. вплинуло на зростання валового прибутку ПП «Білоцерківагробізнес» на 4074,4 тис. грн. Але протягом 2013–2017 рр. ситуація в ПП «Білоцерківагробізнес» погіршилася, про що свідчить скорочення фінансового результату від діяльності підприємства на 872 тис. грн (у 2017 р. ПП

«Білоцерківагробізнес» вело збиткову діяльність – чистий збиток склав 813,1 тис. грн).

На основі наведених показників варто розрахувати рейтинг (Додаток С). У цілому за наведеними даними підприємство може бути віднесене до класу uaBBB, що означає наявність певних проблем у діяльності підприємства (Додаток Т). Так, протягом 2013-2015 та 2017 рр. ПП «Білоцерківагробізнес» мало низький рівень забезпечення застави.

Порівнюючи всі вище викладені методики оцінки якості кредитів, наданих ПП «Білоцерківагробізнес», варто відзначити, що досліджуваному підприємству притаманна достатня спроможність вчасно і повністю виконати в умовах українського фінансового ринку свої боргові зобов'язання, однак такий позичальник має вищу чутливість до впливу несприятливих змін у комерційних, фінансових та економічних умовах.

Підсумовуючи відзначимо, що оцінка кредитоспроможності юридичної особи представляє собою повний фінансовий аналіз, який складається з аналізу його фінансових результатів, фінансового стану і ділової активності. Система рейтингування в ПАТ «КБ «ГЛОБУС», що дає змогу здійснити об'єктивну оцінку кредитоспроможності позичальника юридичної особи. Дослідження виявило, що найбільш достовірну, повноцінну і комплексну оцінку дозволяє провести поєднання наступних методів: рейтингового методу, статистичної моделі вірогідності банкрутства і прогнозного методу. Рейтинговий метод полягає у віднесенні позичальника до певного класу на підставі аналізу різних чинників.

Для визначення ефективності застосування методики оцінки кредитоспроможності потенційних клієнтів ПАТ «КБ «ГЛОБУС» доцільно провести аналіз кредитної якості кредитів упродовж 2013-2017 рр. (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

**Структура кредитів за видами економічної діяльності в ПАТ «КБ «ГЛОБУС»
упродовж 2013-2017 рр. (тис. грн.)**

Рядок	Показники	Роки					Відхилення 2017 / 2013 рр.	
		2013	2014	2015	2016	2017	Тис. грн.	%
1	Непрострочені та незнецінені:	621110	802968	820049	851223	1268021	+646911	+104,15
1.1	великі позичальники з кредитною історією більше 2 років	0	131740	134652	181872	133519	+133519	x
1.2	нові великі позичальники	0	164531	122539	272758	207221	+207221	x
1.3	кредити середнім компаніям	115635	0	0	22529	406481	+290846	+251,52
1.4	кредити малим компаніям	495132	503670	559418	323598	520800	+25668	+5,18
1.5	інші кредити фізичним особам	10343	3027	3440	50466	0	-10343	-100,00
2	Прострочені, але незнецінені:	2855	7074	6812	239	3950	+1095	+38,35
2.1	із затримкою платежу до 31 дня	5	882	0	169	2063	+2058	+41160,00
2.2	із затримкою платежу від 32 до 92 днів	1374	0	4031	30	12	-1362	-99,13
2.3	із затримкою платежу від 93 до 183 днів	217	2768	0	40	1875	+1658	+764,06
2.4	із затримкою платежу від 184 до 365 (366) днів	1203	3424	2	0	0	-1203	-100,00
2.5	із затримкою платежу більше ніж 366 (367) днів	56	0	2779	0	0	-56	-100,00
3	Знецінені кредити, які оцінені на індивідуальній основі:	74745	85508	107293	120767	108271	+33526	+44,85
3.1	із затримкою платежу до 31 дня	18	52	14	46	0	-18	-100,00
3.2	із затримкою платежу від 32 до 92 днів	2714	272	37	12350	0	-2714	-100,00
3.3	із затримкою платежу від 93 до 183 днів	367	2	0	224	535	+168	+45,78
3.4	із затримкою платежу від 184 до 365 (366) днів	54949	4787	82571	1023	2769	-52180	-94,96
3.5	із затримкою платежу більше ніж 366 (367) днів	16697	80395	24671	107124	104968	+88271	+528,66

Продовження таблиці 2.7

Загальна сума кредитів до вирахування резервів	698710	895550	934154	972229	1380242	+681532	+97,54
Резерв під знецінення за кредитами	113741	175139	109187	154599	147930	+34189	+30,06
Усього кредитів за мінусом резервів до 365 (366) днів	584969	720411	824967	817630	1232312	+647343	+110,66

*Складено автором на основі [67].

Отже, упродовж 2013–2017 рр. спостерігаємо збільшення загальних кредитів за мінусом резервів до 365(366) днів на 647343 тис. грн, або на 110,66%, що сталося за рахунок підвищення рівня якості кредитного портфелю банку. У 2017 р., порівняно з 2013 р., відбулося зростання обсягу непрострочених та не знецінених кредитів ПАТ «КБ «ГЛОБУС» на 646911 тис. грн, або на 104,15%; прострочених кредитів на 1095 тис. грн, або на 38,35%; знецінених кредитів, які оцінені на індивідуальній основі на 33526 тис. грн, або на 44,85%; загальної суми кредитів до вирахування резервів на 681532 тис. грн, або на 97,54% та резервів під знецінення за кредитами на 34189 тис. грн, або на 30,06%.

2.3 Оцінка кредитоспроможності юридичної особи – ПП «Білоцерківагробізнес» за методикою НБУ

Проведемо розрахунок показників кредитоспроможності підприємства за Положенням про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями від 30.06.2016 р. № 351.

Так, найбільш кредитоспроможними серед аналізованих галузей економіки являються: сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; добувна промисловість і розроблення кар'єрів, переробна промисловість, будівництво; оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів.

Поряд із наведеною вище загальною характеристикою підприємства проведемо аналіз фінансового стану ПП «Білоцерківагробізнес», який базується на даних фінансової звітності (Додаток Б). У табл. 2.9 проаналізуємо дані Балансу підприємства.

Відповідно до даних табл. 2.9, упродовж 2013–2017 рр. відбулося зменшення валюти Балансу ПП «Білоцерківагробізнес» на 3361,2 тис. грн, або на 78,17%, що сталося у зв'язку зі скороченням необоротних активів на 2691,9 тис.

грн, або на 98,00%, та оборотних активів підприємства на 669,3 тис. грн, або на 43,09% (рис. 2.9).

Рис. 2.8. Динаміка складових активів ПП «Білоцерківагробізнес» упродовж 2013–2017 рр. (тис. грн)

Так, у 2014 р., порівняно з 2013 р., спостерігаємо збільшення загальних активів ПП «Білоцерківагробізнес» на 56,2 тис. грн, або на 1,31%, що сталося за рахунок зростання оборотних активів підприємства на 68,7 тис. грн, або на 4,42%; протягом 2014–2015 рр. відбулося збільшення активів ще більшими темпами, ніж у попередньому досліджуваному періоді, адже у 2015 р., порівняно з 2014 р., спостерігаємо зростання загальних активів на 108,5 тис. грн, або на 2,49%. Варто відзначити, що загальні активи ПП «Білоцерківагробізнес» продовж 2015–2016 рр. збільшилися на 2349,3 тис. грн, або на 52,62%; але у 2017 р., порівняно з 2016 р., спостерігаємо негативну тенденцію до скорочення загальних активів ПП «Білоцерківагробізнес» на 5875,2 тис. грн, або на 86,22%, що сталося у зв'язку зі скороченням необоротних активів підприємства на 1955,1 тис. грн, або на 97,27%, та оборотних активів на 3920,1 тис. грн, або на 81,60%.

Використовуючи Постанову НБУ № 351 «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» проведемо розрахунок кредитоспроможності позичальника ПП «Білоцерківагробізнес» [6]:

**Розрахунок кредиторспроможності позичальника
(ПП «Білоцерківагробізнес») за методикою НБУ (%)**

№ з/п	Фінансовий показник	Роки					Відхилення 2017 / 2013 р.	
		2013	2014	2015	2016	2017	Абс. відх.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	К ₁ , МК ₁ - показники капіталу	0,019	0,023	0,032	0,101	-0,134	-0,153	-816,25
2	К ₂ , МК ₂ - показники загальної ліквідності	0,703	0,720	0,894	1,033	0,830	0,127	18,04
3	К ₃ , МК ₃ - показники покриття боргу прибутком до оподаткування	0,085	0,030	0,058	0,373	-0,764	-0,849	-996,65
4	К ₄ , МК ₄ - показники операційної рентабельності активів	0,060	0,018	0,039	0,340	-0,866	-0,926	-1535,97
5	К ₅ , МК ₅ - показники оборотності запасів	0,067	0,291	0,344	0,104	x	x	X
6	К ₆ , МК ₆ - показники покриття боргу валовим прибутком	0,215	0,051	0,109	0,852	4,271	4,057	1890,06
7	К ₇ , МК ₇ - показники покриття чистих фінансових витрат операційним прибутком	3,649	6,650	4,662	3,999	-2031,750	-2035,399	-55775,13
8	К ₈ , МК ₈ - показники оборотності кредиторської заборгованості	0,640	2,034	0,907	0,143	0,029	-0,611	-95,50
9	К ₉ , МК ₉ - показники оборотності дебіторської заборгованості	0,335	1,060	0,424	0,018	0,009	-0,326	-97,23
10	К ₁₀ - показник маневреності робочого капіталу	-0,153	-0,144	-0,055	0,022	-0,193	-0,040	26,37

Продовження табл. 2.8

1	2	3	4	5	6	7	8	9
11	МК ₁₀ - показник оборотності робочого капіталу	-0,167	-0,515	-0,087	0,004	-0,004	0,163	-97,39
12	К ₁₁ , МК ₁₁ - показники покриття боргу чистим доходом	0,562	1,842	0,825	0,128	0,026	-0,537	-95,45

13	К ₁₂ - показник покриття боргу прибутком до амортизації та оподаткування	0,117	0,035	0,074	0,498	-0,763	-0,880	-750,62
14	МК ₁₂ - показник рентабельності активів до оподаткування	0,060	0,018	0,039	0,340	-0,866	-0,926	-1535,97
15	К ₁₃ - показник частки неопераційних елементів балансу	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	X
16	МК ₁₃ - показник покриття фінансових витрат операційним прибутком	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	X
17	К ₁₄ , МК ₁₄ - показники оборотності поточних активів	1,094	3,565	1,584	0,187	0,023	-1,072	-97,94
18	К ₁₅ - показник покриття фінансових витрат прибутком до оподаткування та амортизації	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	X
19	К ₁₆ - показник рентабельності до оподаткування	0,048	0,055	0,048	0,048	-0,020	-0,067	-140,83
20	К ₁₇ - показник покриття фінансових витрат валовим прибутком	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	X
21	МК ₁₇ - показник валової рентабельності	0,121	0,094	0,090	0,109	0,109	-0,011	-9,38
22	К ₁₈ , МК ₁₈ - показники заборгованості	0,514	0,517	0,521	0,683	1,134	0,620	120,71

*Складено автором на основі додатків.

Так, відповідно до проведених розрахунків кредитоспроможності ПП «Білоцерківагробізнес» за Постановою НБУ № 351 підприємство відноситься до групи за економічним видом діяльності «Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство: секція А». Модель розрахунку інтегрального показника боржника – юридичної особи для малого підприємства сектору «Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство: секція А» за Постановою № 351:

$$Z = 2,938 + 0,457 * X_8 + 0,597 * X_9 + 0,870 * X_{11} + 0,053 * X_{13} + 0,616 * X_{17}$$

$$Z_{2013} = 2,938 + 0,457 * 0,640 + 0,597 * 0,335 + 0,870 * 0,562 + 0,053 * 0 + 0,616 * 1,094 = 21,920.$$

$$Z_{2014} = 2,938 + 0,457 * 2,034 + 0,597 * 1,060 + 0,870 * 1,842 + 0,053 * 0 + 0,616 * 3,565 = 24,104.$$

$$Z_{2015} = 2,938 + 0,457 * 0,907 + 0,597 * 0,424 + 0,870 * 0,825 + 0,053 * 0 + 0,616 * 1,584 = 22,324.$$

$$Z_{2016} = 2,938 + 0,457 * 0,143 + 0,597 * 0,018 + 0,870 * 0,128 + 0,053 * 0 + 0,616 * 0,187 = 21,125.$$

$$Z_{2017} = 2,938 + 0,457 * 0,029 + 0,597 * 0,009 + 0,870 * 0,026 + 0,053 * 0 + 0,616 * 0,023 = 20,979.$$

За проведеним розрахунком інтегрального показника кредитоспроможності за Постановою НБУ № 351 ПП «Білоцерківагробізнес» відноситься до 1-го класу позичальника. Варто відзначити, що позичальники, які зараховані до цього класу, характеризуються доброю фінансовою діяльністю, що свідчить про можливість своєчасного виконання зобов'язань за кредитними операціями (зокрема погашення основної суми боргу та процентів за ним відповідно до умов кредитної угоди); економічні показники перебувають у межах установлених значень (відповідно до методики оцінювання фінансового стану позичальника, затвердженої внутрішніми документами банку); вище керівництво позичальника має відмінну ділову репутацію; кредитна історія позичальника бездоганна.

РОЗДІЛ 3

ОЦІНКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА В КОНТЕКСТІ СВРОІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

3.1 Внутрішній кредитний рейтинг як метод оцінки кредитоспроможності позичальника

Аналіз кредитоспроможності позичальника відіграє значну роль у ризикменеджменті банку, виступаючи самостійним блоком економічного аналізу, за результатами якого виникають кредитні відносини між позичальником і кредитором. У сучасних умовах аналіз кредитоспроможності позичальника є важливим інструментом для ідентифікації, оцінки й управління кредитними ризиками, що висуває нові вимоги до аналітичного механізму банківського менеджменту та його забезпечення.

Оцінка кредитоспроможності позичальника може бути зведена до єдиного показника – рейтингу позичальника. Перевага рейтингових систем полягає в можливості враховувати неформалізовані показники анкетного типу. Ця властивість дозволяє будувати всеосяжні рейтинги. Рейтингові (бальні) системи оцінки створюють банки на основі емпіричного підходу з використанням регресійного математичного або факторного аналізу. Ці системи використовують історичні дані про банківські «добрі», «надійні» та «неблагополучні» позики й дають змогу визначити критеріальний рівень оцінки позичальників [10, с. 53].

Кредитний рейтинг як відображення думки про відносний рівень кредитного ризику стає в сучасних умовах господарювання важливим джерелом інформації для прийняття рішень щодо інвестування, кредитування, зберігання або продажу цінних паперів. Він є індикатором ринкової ефективності та конкурентоспроможності позичальника. Тому використання кредитного рейтингу позичальника в якості фактору ціноутворення в діяльності кредитора є доцільним

з точки зору його ролі в процесі ціноутворення. Формування рейтингової моделі відбувається за такими етапами:

- 1) збір та аналітична оцінка вхідної інформації за аналізований період часу;
- 2) обґрунтування системи показників, що використовується для рейтингової оцінки фінансового стану підприємства, та їхня класифікація;
- 3) вибір та економічне обґрунтування критеріїв для оцінки стійкості фінансового стану підприємства та встановлення обмежень їхньої зміни;
- 4) підсумкова рейтингова оцінка фінансового стану підприємства.

Щоб зрозуміти вимоги користувачів до банківських рейтингів, необхідно детально розглянути елементи рейтингового процесу (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Рейтинговий процес

*Складено автором на основі [10, с. 53].

Так, на рис. 3.1 показано розподіл користувачів рейтингової інформації на дві важливі групи, які по-різному використовують цю інформацію. Внутрішні

користувачі – це менеджери, власники об'єкта рейтингового оцінювання (ОРО), яким рейтингова оцінка необхідна для таких цілей:

- 1) виходу на фондовий ринок, залучення кредитів;
- 2) прийняття організаційних управлінських рішень на основі рейтингової оцінки (рейтингове управління ОРО);
- 3) використання рейтингової оцінки в промоційних і маркетингових заходах [62, с. 211].

Зовнішні користувачі – це інвестори, постачальники, клієнти й інші контрагенти ОРО, яким рейтингова інформація необхідна для таких цілей:

- 1) прийняття інвестиційного рішення інвесторами, кредиторами;
- 2) фондові біржі в залежності від рейтингу приймають рішення щодо умов допущення емітента цінних паперів до торгів;
- 3) постачальники та клієнти на основі рейтингової оцінки приймають рішення щодо умов співпраці з ОРО: чим вищий рейтинг, тим більше довіри до ОРО і тим вигідніші умови готові запропонувати його контрагенти;
- 4) регуляторні органи можуть використовувати рейтингову оцінку для моніторингу діяльності ОРО [62, с. 212].

Центральним елементом системи встановлення кредитного рейтингу позичальника є моделі оцінювання параметрів ризику, що передбачають процедури віднесення до певних класів ризику клієнта, засновані на:

- оцінці фінансової моделі діяльності позичальника, для чого використовуються дані його фінансової звітності;
- оцінці якісних чинників діяльності позичальника [11, с. 114].

Класи рейтингу можна поділити на три основні групи:

1. Інвестиційна група – визначає позичальників, що мають значний рівень доходів, ефективну структуру балансу, а також довгострокові, стабільні перспективи розвитку. До верхніх рівнів цієї групи доцільно відносити

позичальників, що займають позиції ринкових лідерів, отже, їх вразливість до ринкових змін є відносно низькою.

2. Спекулятивна група – є групою з відносно великим розмахом рівнів ризику, при цьому підприємства-позичальники, що відносяться до неї, можна поділити на:

– позичальників з найкращим рейтингом у рамках групи, які сумлінно виконують власні кредитні зобов'язання, однак за довшого періоду обслуговування боргу (частка кредиту та відсоток), їх здатність до виплати необхідних на це коштів може виявитися непевною. У ситуації несприятливого зовнішнього середовища або не вигідних економічних умов, існує реальна небезпека зростання кредитного ризику;

– позичальників, що мають рейтинг з більшим ризиком, які в довшій перспективі можуть мати непевні перспективи щодо доходів, погану якість активів, а також ризик збитковості та неплатоспроможності.

3. Група складних кредитів – характеризується присутністю в рейтингу позичальників, у яких виявлено однозначні ознаки існуючих проблем з обслуговування заборгованості, або зафіксовано ситуацію, що визначається як випадок невиконання зобов'язань за кредитами, так званого дефолту [52, с. 43].

З розвитком інформаційних технологій і змін у регуляторних нормативних актах, які сприяють більшій прозорості фінансових установ, стала доцільною класифікація банківських рейтингів за ознакою системності. Пропонуємо за цією ознакою поділяти банківські рейтинги на дві групи:

- 1) системні банківські рейтинги;
- 2) індивідуальні (традиційні) банківські рейтинги [44, с. 53].

Системні банківські рейтинги – це рейтинги, методики складання яких передбачають постійний або періодичний у часі моніторинг фінансових станів усіх або більшої частини банків і банківської системи загалом з використанням, як правило, сучасних інформаційних технологій, дистанційних методів

спостереження або систематичних перевірок на місцях і динамічно верпфікованих математично-статистичних моделей короткострокового та середньострокового прогнозування фінансових станів банків і банківської системи загалом. Отже, методики системних банківських рейтингів імплементовані в інформаційну систему постійного моніторингу фінансових станів банків.

Індивідуальні (традиційні) банківські рейтинги – це рейтинги, методики складання яких передбачають обмежений у часі (за умовами договору між емітентом і рейтинговим агенством) моніторинг фінансового стану окремого банку з використанням, як правило, традиційних експертних методів, локальних методів спостереження; обмежена кількість перевірок документації на місцях, анкетування працівників банку, співбесіди з керівництвом і використання іншої інсайдерської інформації. Процедури присвоєння та перегляду індивідуальних банківських рейтингів значно довші, ніж відповідні процедури системних рейтингів. Отже, системні рейтинги оперативніші, проте індивідуальні рейтинги вважаються більш точними, оскільки спираються на інсайдерську інформацію. На нашу думку, зі збільшенням рівня прозорості фінансових установ системні рейтинги витіснять традиційні.

Оскільки сучасна банківська діяльність передбачає виконання різноманітних фінансових операцій, доцільно класифікувати банківські рейтинги за ознакою практичного використання в банківській діяльності. Така класифікація дозволяє одночасно з'ясувати функціональне призначення банківського рейтингу й інтереси потенційних користувачів цього рейтингу.

Отже, за ознакою практичного використання в банківській діяльності банківські рейтинги доцільно поділяти на такі види:

- 1) інвестиційні (довгострокові, короткострокові);
- 2) рейтинги боргових зобов'язань банків (облігацій, субординованих кредитів):

- 3) рейтинги банківських продуктів (депозитів, кредитів, іпотечних програм тощо);
- 4) внутрішні банківські рейтинги (рейтинги позичальників, рейтинги якості управління, рейтинги відділень тощо);
- 5) рейтинги банківських деривативів;
- 6) рейтинги інструментів гібридного капіталу банку.

Також доцільно відзначити, що внутрішні банківські рейтинги складаються на основі внутрішніх методик банків. Банки можуть присвоювати рейтинг своїм позичальникам із метою прийняття рішення щодо суми кредиту, його терміну та відсоткової ставки [32, с. 69]. На основі рейтингової оцінки позичальника формується також необхідний обсяг резервів за кредитами, виданих цьому позичальнику. Також банки можуть використовувати внутрішні рейтинги для управління банком.

У ході дослідження ми визначили, що перспективним шляхом удосконалення оцінки кредитоспроможності позичальників комерційних банків є розробка та подальше вдосконалення єдиної рейтингової системи за таким напрямками:

- вдосконалення інформаційного забезпечення – надання аналітикам банку достатнього обсягу якісної інформації, що відповідає критеріям повноти, достовірності, актуальності, об'єктивності, на основі якої можливо визначити надійність позичальника;
- розробка та впровадження моделі оцінки кредитоспроможності позичальників, яка базувалася б не тільки на аналізі фінансового стану, але й на оцінці інших факторів, що впливають на розвиток діяльності підприємства;
- розширення складу показників фінансового аналізу для отримання інформації, яка б характеризувала б усі аспекти діяльності потенційного клієнта;
- проведення аналізу можливих джерел погашення зобов'язань за кредитом, серед яких можуть бути як внутрішні ресурси підприємства, так і

додатково залучені позикові кошти, кошти від ліквідації чи реалізації активів, новий внесок капіталу тощо;

– активне використання аналізу грошових потоків підприємства, що дає можливість відстежити грошові потоки між позичальником і його дочірніми та посередницькими структурами для недопущення виведення коштів на фінансування конкретних виробничих потреб позичальника через пов'язані з ним структури.

Отже, показник рейтингової оцінки може бути надійним критерієм порівняльної оцінки діяльності різних підприємств та їхніх підрозділів, конкурентоспроможності їхньої продукції, показником ефективності прийнятих раніше управлінських рішень, основою вибору можливих варіантів розвитку виробництва, критерієм інвестиційної привабливості різних господарських об'єктів, помічником у виборі банківською установою надійного ділового партнера. Тому його розрахунок варто виділити в окрему ланку аналітичної роботи. Перевагою рейтингової (бальної) моделі є її простота: достатньо розрахувати фінансові коефіцієнти та зважити їх, щоб визначити клас позичальника.

3.2 Удосконалення процесу оцінювання кредитоспроможності позичальника - юридичної особи

Кредитний ризик уже не один рік посідає важливе місце в банківській системі як один із провідних ризиків, у результаті реалізації якого значних втрат зазнають як окремі комерційні банки, так і банківська система загалом. Для відновлення кредитування перш за все необхідно створити сприятливі умови та вимоги до позичальників, що забезпечить платоспроможний попит. Також слід забезпечити нормальне та, що є найголовнішим, стабільне операційне середовище функціонування як клієнтів, так і банківських установ. Ще однією не менш

важливою вимогою є наявність потрібної кількості ресурсів в банківських установах, що в нових умовах забезпечити досить проблематично.

Нині в суспільстві інтенсивно йде пошук заходів, які можуть пом'якшити наслідки впливу зовнішніх шоків на економіку країни. Чимала роль у цьому справедливо відводиться грошово-кредитній політиці. Варто згадати, що саме кредит дозволяє підтримувати безперервність процесу виробництва в умовах різких коливань грошових потоків, зниження накопичень підприємств в окремі періоди економічного циклу.

Оцінка кредитного ризику здійснюється на індивідуальній або портфельній основі. Нині всі кредитні операції оцінюються на індивідуальній основі, крім кредитів суб'єктам господарювання та фізичним особам у сумі до 2 млн грн, – вони оцінюються банками на груповій основі [9]. Окремим випадком є транші в рамках однієї кредитної лінії, які оцінюються на індивідуальній основі.

Одним з рішень проблеми кредитування в умовах наростання кредитних ризиків є, на наш погляд, поліпшення якості управління кредитними ризиками в банках. У першу чергу це стосується необхідності вдосконалення систем оцінки фінансового стану потенційного позичальника, його кредитоспроможності, включаючи розробку механізму оцінки ймовірності дефолту з урахуванням особливостей фінансової галузі.

У системі кількісної оцінки кредитного ризику позичальника слабким місцем поки залишається оцінка ймовірності дефолту. Не цілком осмисленим і дослідженим у вітчизняній банківській практиці є поняття «дефолт». Разом із тим ухвалені в останні роки Банком України нормативні документи, засновані на матеріалах Базельського комітету з банківського нагляду, сформували основу для створення відповідних методик і моделей [57, с. 203].

Модель оцінки ймовірності дефолту позичальника повинна бути заснована на статистичній базі даних, накопичених банком за декілька років, краще

протягом кількох економічних циклів. Банки проводять цю роботу. Зовнішньому користувачу така інформація найчастіше недоступна. Модель оцінки дефолту може бути органічно вбудована в систему управління кредитним ризиком у банку як інструмент побудови рейтингової системи оцінки величини ризику, системи ціноутворення залежно від кредитного рейтингу, регулювання резерву на можливі втрати по позичковій і прирівняній до неї заборгованості залежно від зміни рейтингу.

Можливість розглядати кредитні ризики позичальників на основі внутрішніх рейтингів банку, заснована на моделях оцінки ймовірності банкрутства, безсумнівно, піднімає в банках управління кредитними ризиками на новий якісний рівень. Можна припустити, що методологію оцінки кредитного ризику, запропоновану положенням «Про порядок розрахунку величини кредитного ризику на основі внутрішніх рейтингів» і засновану на документі Базельського комітету з банківського нагляду «Міжнародна конвергенція виміру капіталу і стандартів капіталу: нові підходи», банки зможуть використовувати не тільки в прагматичних цілях оптимізації потреби в капіталі, а й більшою мірою для якісної оцінки кредитоспроможності позичальника, впровадження нової культури оцінки кредитних ризиків [34].

Використання моделей оцінки ймовірності дефолту позичальника, величини втрат при дефолті дозволить банкам кредитувати тільки надійних клієнтів, приймати на себе прийнятні ризики, формувати достатні резерви для покриття можливих втрат.

Для подальшого вдосконалення управління кредитним ризиком доцільно, на наш погляд, розширити поняття «дефолт позичальника». У рекомендаціях Банку України це визначення охоплює події, які свідчать про неможливість погасити кредит. Разом із тим у кредитний ризик входить не тільки неможливість, а й небажання погасити кредитну заборгованість у встановлений договором термін.

Такі факти на практиці нерідкі, а суми кредитних вимог і відповідно суми збитків банку можуть бути значними.

Статистичне узагальнення категорії таких позичальників дозволить банкам сформувати відповідний рейтинг. Рейтингування позичальника на основі оцінки ймовірності банкрутства слід включити в систему ціноутворення кредиту. Не секрет, що формування процентної ставки за однорідними кредитами в більшості банків не залежить від оцінки кредитоспроможності [15, с. 143].

Використання механізму оцінки кредитних ризиків на основі внутрішніх рейтингів, зокрема й показника ймовірності дефолту, дозволить знизити рівень процентних ставок по кредитах в середньому по банку, розширюючи при цьому вкладення в галузі та підприємства з низьким рівнем кредитного ризику. Доцільно використовувати закордонний досвід застосування інституту відповідальності за невиконання передбачених національним законодавством або регламентом банку процедур оцінки величини кредитного ризику. Санкціями за неналежну оцінку кредитоспроможності позичальника банком, на наш погляд, можуть бути відмова в судових позовах на стягнення відсотків за такими кредитами, штрафи, зниження рейтингу банку з боку Національного Банку України.

Отже, для розрахунку величини очікуваних збитків від кредитних операцій у сучасних умовах доцільно використовувати такий компонент, як ймовірність дефолту позичальника, яка повинна бути заснована на статистичній базі даних, накопичених банком за декілька років, краще протягом кількох економічних циклів. Використання цього показника дозволить банкам кредитувати тільки надійних клієнтів, приймати на себе прийнятні ризики, формувати достатні резерви для покриття можливих втрат.

При формуванні механізму оцінки кредитоспроможності позичальника в контексті євроінтеграції важливим є наявність і розвиток його організаційного забезпечення. Організаційний процес оцінки кредитоспроможності позичальника є

складовою частиною розрахунку оціночного резерву під кредитний ризик. У цілому розрахунок оціночного резерву під кредитний ризик можна визначити як сукупність етапів і дій працівників кредитного відділу банку щодо оцінки кредитоспроможності потенційного позичальника, надання та обслуговування кредиту, здійснення контролю за його погашенням [15, с. 142].

Цілісний погляд на організаційне забезпечення оцінки кредитоспроможності юридичної особи в контексті євроінтеграції представлений на рис. 3.2.

Методичні підходи щодо визначення кредитного рейтингу позичальників базуються на використанні певних методів і математичних моделей з групи класифікаційних моделей [41, с. 21]. Відповідно до цих моделей, залежно від категорії позичальників, що встановлюється за допомогою сукупності розрахованих рейтингових показників, оцінюється їх кредитний рейтинг. Надалі позичальники відносяться до однієї з декілька груп рейтингу та кредитуються з урахуванням характеристики установленого кредитного рейтингу в процесі встановлення вартості кредитів.

Рис. 3.2. Організаційне забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника-юридичної особи в контексті євроінтеграції

*Складено автором на основі [15, с. 148].

Методичні підходи щодо оцінки кредитоспроможності підприємств позичальників банків базуються на використанні певних методів і математичних моделей, що є важливою складовою науково-методичного інструментарію за обраним напрямом дослідження. Оцінка кредитоспроможності позичальника як важлива складова розрахунку оціночного резерву під кредитний ризик, в свою чергу, містить такі організаційні етапи: 1) фінансово-економічний аналіз; 2)

експертиза відділу банківської безпеки дирекції, якій підпорядковується відділення, куди звернувся клієнт; 3) правова експертиза наданих позичальником документів; 4) оцінка наявного забезпечення по кредиту; 5) експертиза кредитної заявки працівниками департаменту ризик-менеджменту; 6) експертиза кредитної заявки працівниками департаменту з питань взаємодії з небанківськими установами [17, с. 112].

При правовій оцінці наданих документів необхідною є наявність службової записки адміністратора головного управління банку з наданням повного пакету документів, передбаченого внутрішніми положеннями банку. Висновок юридичної служби може містити зауваження щодо наявності повноважень на підписання договорів чи щодо можливості прийняття визначеного забезпечення у заставу. Такий висновок повинен містити коротке обґрунтування та виноситись на розгляд Колегіального органу банку. При наявності у висновку юридичної служби зауважень щодо правового забезпечення наданих документів додатково необхідно перевірити документи з усуненими зауваженнями. У випадку, якщо всі зауваження виправлено, працівник юридичного відділу проставляє відповідний запис на висновку «Документи, які зазначені у зауваженнях юридичної служби та зафіксовані в рішенні (реквізити рішення та колегіальний орган банку з питань кредитування, що його прийняв) надані», дата, підпис та розшифровка підпису візуючого».

У визначених внутрішніми положеннями банків випадках можливим є проведення експрес-аналізу, при якому не здійснюється виїзд на місце фактичного місцезнаходження бізнесу клієнта. Така оцінка будується на рейтинговій оцінці галузі та на відповідності заздалегідь обумовленим показникам. Етап оцінки забезпечення кредитних операцій визначає предмет забезпечення (будь-яке майно, що може відчужуватись заставодавцем і на яке може бути звернене стягнення). Важливою вимогою кредитування позичальника під заставу майна є покриття

заборгованості по кредиту ліквідним забезпеченням з диверсифікацією заставного майна відповідно до умов надання кредиту (зокрема, коефіцієнт покриття суми кредиту ліквідаційною вартістю не менше 1,0 та може змінюватись залежно від типу та виду майна, що пропонується в забезпечення). Внутрішніми положеннями про кредитування регламентовано співвідношення ліквідаційної вартості забезпечення до суми наданих кредитних коштів в залежності від класу позичальника (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Співвідношення ліквідаційної вартості забезпечення до суми наданих кредитних коштів залежно від класу позичальника

Клас позичальника	Співвідношення ліквідаційної вартості забезпечення до суми наданих кредитних коштів, разів
1-2	Не менше 1,0
3-5	Не менше 1,0
6-7	Не менше 1,3

*Складено автором на основі [15, с. 146].

Варто зазначити, що при наданні кредиту виключно під поруку або гарантію юридичної особи необхідно здійснювати аналіз фінансового стану такого поручителя або гаранта в порядку, встановленому внутрішнім положеннями про кредитування.

Значним недоліком роботи банківських установ є оцінка операцій, де підприємство позичальник є принципалом, але відсутність даних про операції, де він виступає в якості гаранта. Фінансовий стан позичальника-гаранта може значено погіршитись у результаті невиконання боргових зобов'язань третього підприємства-принципала перед банком, що при проведенні кредитного аналізу гаранта не враховується. У цьому контексті нами запропоновано до Положення про кредитування банку внести зміни до розділу «Забезпечення кредитних операцій» і «Експертиза ризик-менеджменту», де врахувати оцінку позабалансових зобов'язань підприємства-позичальника. Констатуємо

документом по проведеному аналізу позабалансових зобов'язань можна запропонувати окремий додаток до Резюме «Оцінка позабалансових зобов'язань (позабалансових ризиків) позичальника». Запропонована структура такого додатку матиме такий вигляд (табл. 3.2):

Таблиця 3.2

Запропонований додаток до Резюме «Оцінка позабалансових зобов'язань (позабалансових ризиків) позичальника по проекту, що кредитується»

Підприємства-принципала по відношенню до позичальника	Сума наданих позичальником гарантій	Термін виконання зобов'язань принципала по іншому кредитному проекту	Оцінка ризиків невиконання зобов'язань принципала по іншому кредитному проекту	Вплив на показники фінансової стійкості та платоспроможності позичальника у випадку невиконання зобов'язань принципала за іншим кредитним проектом
X	x	x	x	x
Висновок: Департаменту ризик-менеджменту щодо рівня ризику проекту, що кредитується, з врахуванням позабалансових ризиків позичальника.				
Висновок: клієнт-менеджера щодо оцінки позабалансових зобов'язань (позабалансових ризиків) позичальника по проекту, що кредитується.				

*Складено автором на основі [15, с. 147].

Розшифровку позабалансових зобов'язань доцільно здійснювати станом на останню звітну дату і на поточну дату (якщо зі звітної дати пройшло більше одного місяця або відбулись зміни у структурі таких зобов'язань). При оцінці кредитоспроможності позичальника в ході аналізу позабалансових зобов'язань необхідно дослідити: 1) терміновість погашення таких зобов'язань; 2) доступ до рефінансування та кредитного портфеля; 3) аналіз забезпечення в контексті можливого його дублювання; 4) наявність прострочених позабалансових зобов'язань.

Специфіка формування й управління ефективної системи ціноутворення в сфері кредитування визначається вибором певних елементів цієї системи (підходів, методів, функцій, факторів), а також їх комбінацією, які, комплексно взаємодіючи, сприяють, з одного боку – реалізації цілей кредитора з отримання

вигід від кредитної діяльності, мінімізації та належної компенсації ризиків такої діяльності, з іншого – втіленню цілей позичальника з отримання кредитних ресурсів для розвитку діяльності за прийнятною відсотковою ставкою.

Доречним вважаємо також у кредитній історії підприємства-позичальника передбачити пункт щодо наявності в минулому позабалансових зобов'язань підприємства-позичальника перед підприємствами принципалами з деталізацією сум та термінів виконання взятих на себе гарантій. Вважаємо, це сприятиме уточненню оцінки кредитоспроможності по проекту, що кредитується, та дозволить усунути вплив позабалансових ризиків на кредитну операцію.

У контексті організації аналізу кредитоспроможності клієнта в міжнародній практиці існують два способи процесу рейтингування підприємств-позичальників:

- 1) спосіб, який передбачає визначення рейтингу позичальника сторонньою організацією (рейтинговим агентством, кредитним бюро) та називається способом, орієнтованим на зовнішній рейтинг;
- 2) спосіб, орієнтований на самостійне визначення рейтингу позичальника кредитним відділом (працівником) банку та називається способом, орієнтованим на внутрішній рейтинг.

Перевагою першого способу є високий рівень кваліфікації працівників, що спеціалізуються на встановленні зовнішнього рейтингу, недоліком – відсутність особистого контакту з позичальником, що ускладнює об'єктивність оцінки неформалізованих показників у методиці аналізу кредитоспроможності та значний рівень затрат на проведення оцінки. Як показує закордонний досвід, у світі існують такі рейтингові агентства, як Moody's Investor Services, Standard&Poor's Rating Group, Fitch IBCA, послугами яких можуть скористатись банки, фінансово-кредитні установи, які мають значний обсяг фінансових ресурсів та діяльність яких є масштабною, оскільки послуги таких рейтингових агентств є дорогими. Особливістю методик, що застосовуються визнаними рейтинговими агентствами,

є їх постійне коригування під вимоги часу (гнучкість), орієнтація на формалізовані та неформалізовані показники, закритість для широкого кола користувачів. Організаційно такі агентства є незалежними від економічного та політичного впливу, що підвищує об'єктивність і незалежність сформованих кредитних рейтингів. Кредитне бюро надає звіти про кредитні операції залежно від наявності інформації про потенційного позичальника, виду кредиту, який надають, від ступеня деталізації, необхідного кредитором [18, с. 151].

Другий спосіб не потребує додаткових затрат на рейтингування, однак висуває достатньо високі вимоги до кваліфікації суб'єктів (клієнт-менеджера), які оцінюють кредитоспроможність і визначають внутрішній рейтинг (табл. 3.3).

Віднесення позичальника до конкретної групи, аналіз потенціалу зміни кредитного ризику при можливій зміні позицій позичальника в процесі міграції кредитного рейтингу є важливими чинниками обмеження кредитного ризику кредитної установи.

Таблиця 3.3

Переваги та недоліки способів організації аналітичної роботи з оцінки кредитоспроможності в Україні в контексті євроінтеграції

№ з/п	Найменування способу	Зміст способу	Переваги	Недоліки
1	Спосіб, орієнтований на зовнішній рейтинг	Функціонування кредитних бюро (рейтингових агентств)	Відсутність витрат часу на розрахунок рейтингу та формування інформаційної бази для його визначення; високий професіоналізм працівників кредитного бюро (рейтингового агентства)	Закритість методик рейтингування для широкої громадськості; Високі затрати на оплату послуг бюро (агентства)
2	Спосіб, орієнтований на внутрішній рейтинг	Передбачає визначення рейтингу менеджером банку або працівником кредитного	Фактор особистого спілкування з клієнтом; відсутність додаткових витрат на зовнішнє рейтингування	Високі вимоги до кваліфікації суб'єктів аналізу (клієнт-менеджера); витрати часу на розрахунок рейтингу та збір інформації про

	відділу	клієнта

*Складено автором на основі [15, с. 148].

Одним із найбільш дієвих інструментів, що використовується кредитором для компенсації потенційної зміни рівня ризиків відносно позичальника, є коригування вартості залученого капіталу (ціна банківських кредитів, відсоткова ставка за новими випусками облігацій тощо). Цей інструмент може, з одного боку, погіршувати умови надання кредиту позичальнику, у випадку зниження його кредитного рейтингу, з іншого – покращувати його конкурентні позиції та можливість для розвитку завдяки зниженню процентних ставок за кредитами, що надаються позичальнику з вищим рейтингом.

Запропонований алгоритм інформаційної взаємодії основних суб'єктів аналізу кредитоспроможності позичальника за виділеними організаційними етапами при формуванні внутрішнього кредитного рейтингу представлено на рис. 3.3.

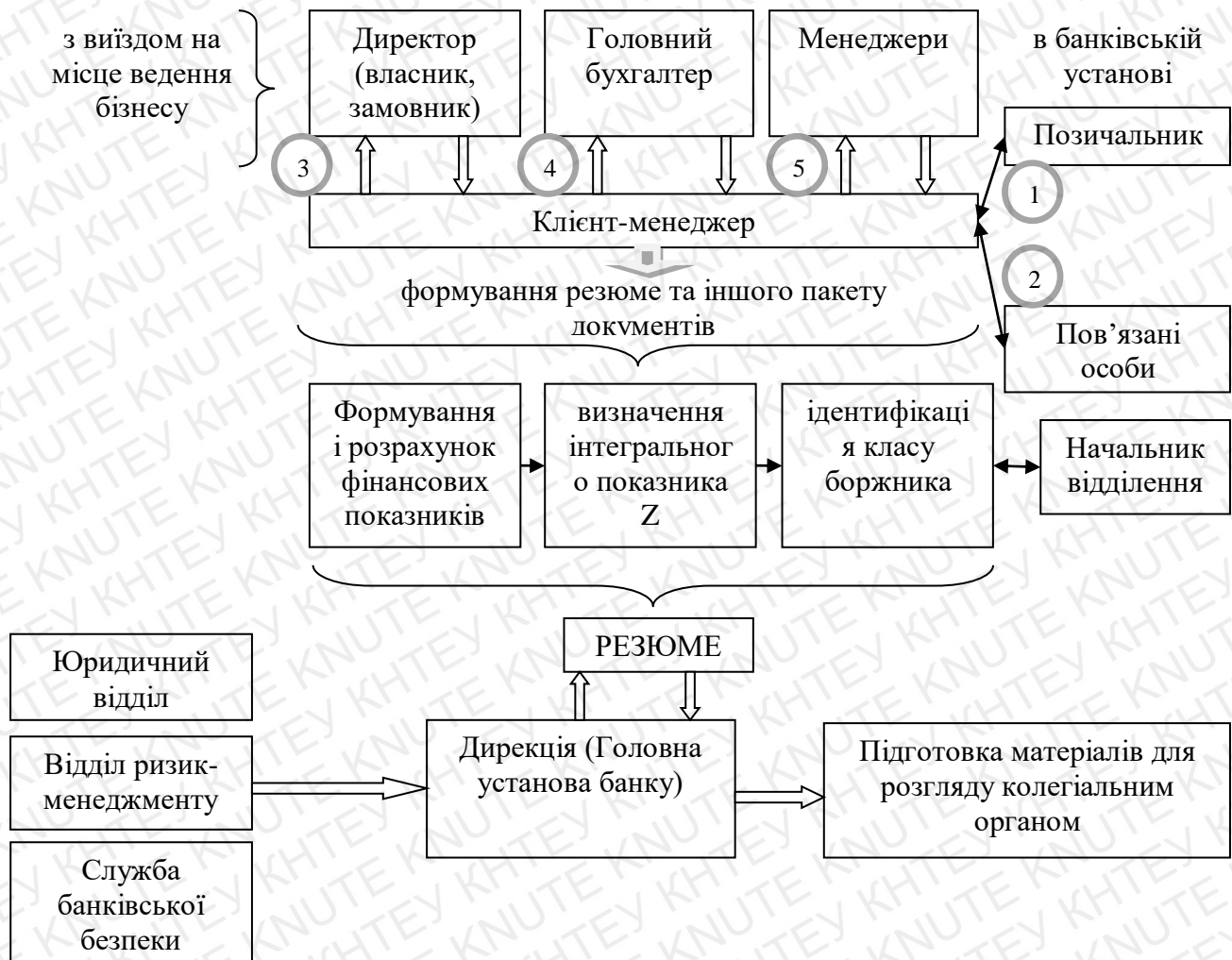

Рис. 3.3. Алгоритм інформаційної взаємодії основних суб'єктів аналізу кредитоспроможності позичальника за виділеними організаційними етапами при формуванні внутрішнього кредитного рейтингу в контексті євроінтеграції

*Примітка:

- 1 – фінансова звітність, управлінська звітність, дані про позабалансові ризики;
- 2 – інформація про пов'язаних осіб;
- 3 – інформація про поточний стан на підприємстві (управлінська звітність, внутрішні регламенти);
- 4 – фінансова звітність, документи по організації облікового процесу;
- 5 – фінансова та управлінська звітність по окремих напрямках роботи підприємства (технологічна документація тощо);
- 6 – узгодження пакету документів з начальником відділення;
- 7 – передача пакету документів до Дирекції (Головної установи банку) та супроводжувальної службової записки;
- 8 – оцінка якості підготовки Резюме;
- 9 – висновки юридичного відділу, служби банківської безпеки, відділу ризик-менеджменту.

*Складено автором на основі [15, с. 149].

Доцільно виділити дві групи методики оцінки кредитоспроможності юридичної особи: 1) класифікаційні моделі (рейтингові, прогнозні, МДА, система показників, CART); 2) моделі на основі комплексного аналізу (правило «6С», CAMPARI, PARTS, оціночна система аналізу). Найбільш прийнятною та вдалою з точки зору практичного застосування, на нашу думку, можна вважати рейтингову модель, яку обрано за основу формування математичного забезпечення рішення шуканої задачі, але з урахуванням ризику отримання прогнозованої (очікуваної) величини грошового потоку. Залежно від категорії позичальників, що встановлюється за допомогою сукупності розрахованих фінансових показників, оцінюється їх кредитний рейтинг. Варто відзначити, що серед статистичних методів оцінок кредитного ризику доцільно виокремити метод дискримінантного аналізу, який дає змогу розбивати позичальників на класи. Зокрема, за допомогою цього методу можна побудувати класифікаційні моделі для прогнозування результатів кредитної угоди (виконає позичальник умови чи ні). У міжнародній банківській практиці найбільш відомими з таких моделей є Z-модель Альтмана, модель Фулмера, які використовуються для прогнозування банкрутства підприємства, і модель нагляду за кредитами Чессера [12, с. 55].

Статистичні методи оцінки кредитного ризику потребують наявності значного масиву даних, яких може просто не бути. Тому через нестачу чи відсутність інформації здебільшого доводиться застосовувати експертні методи. Суть експертних методів полягає в обробці суджень досвідчених фахівців банківської справи щодо ймовірності виникнення різних значень збитків або тієї чи іншої несприятливої (небажаної) події в процесі банківської діяльності. Тим самим, основою адекватної аналітичної оцінки індивідуального кредитного ризику, пов'язаного з окремим позичальником є не просто визначення кредитного рейтингу позичальника, а оцінка відповідної даному рейтингу ймовірності дефолту, що призводить до зміни якості кредитного портфеля з погляду

кредитного ризику [15, с. 150]. На нашу думку, відсутність досліджень про ймовірність дефолту у внутрішніх документах комерційних банків України свідчить про суттєве відставання вітчизняного банківського бізнесу від зарубіжного та про неадекватність оцінки кредитного ризику в Україні. Відповідно, необхідність впровадження основних вимог Базельського комітету в Україні потребує від вітчизняних банків відповідних додаткових досліджень, які дозволять максимально наблизити систему оцінки і вимірювання індивідуального кредитного ризику банків до сучасної ринкової практики.

Проведемо розрахунок оціночного резерву ПАТ «КБ «ГЛОБУС» під кредитний ризик (табл. 3.4).

Отже, відповідно до проведеного вище розрахунку оціночного резерву, варто відзначити, що ПАТ «КБ «ГЛОБУС» швидко виявляє проблемну і безнадійну кредитну заборгованість за рахунок стандартизованого підходу до оцінки якості окремих позик. ПАТ «КБ «ГЛОБУС» змушений формувати значні портфельні резерви під проблемну та безнадійну кредитну заборгованість, що примушує його до проведення виваженої кредитної політики в майбутньому. Також ПАТ «КБ «ГЛОБУС» не має можливості використовувати сформовані резерви для видачі нових кредитів і проведення інших активних операцій. Банк отримує можливість видавати нові позики і проводити інші активні операції тільки після повернення коштів від спеціалізованої компанії, котра отримує ці кошти в результаті повернення раніше списаної безнадійної заборгованості банку за рахунок роботи з «проблемними позичальниками»; ПАТ «КБ «ГЛОБУС» зосереджує зусилля на кредитуванні (адмініструванні раніше наданих позик і наданні нових позик).

Таким чином, перспективним шляхом удосконалення оцінки кредитоспроможності позичальників комерційних банків у контексті

євроінтеграції є розробка й подальше вдосконалення єдиної рейтингової системи за такими напрямками:

- вдосконалення інформаційного забезпечення – надання аналітикам банку достатнього обсягу якісної інформації, що відповідає критеріям повноти, достовірності, актуальності, об'єктивності, на основі якої можливо визначити надійність позичальника;

- розробка та впровадження моделі оцінки кредитоспроможності позичальників, яка базувалася б не тільки на аналізі фінансового стану, а й на оцінці інших факторів, що впливають на розвиток діяльності підприємства;

- розширення складу показників фінансового аналізу для отримання інформації, яка б характеризувала б усі аспекти діяльності потенційного клієнта;

- проведення аналізу можливих джерел погашення зобов'язань за кредитом, серед яких можуть бути як внутрішні ресурси підприємства, так і додатково залучені позикові кошти, кошти від ліквідації чи реалізації активів, новий внесок капіталу тощо;

- активне використання аналізу грошових потоків підприємства, що дає можливість відстежити грошові потоки між позичальником і його дочірніми та посередницькими структурами для недопущення виведення коштів на фінансування конкретних виробничих потреб позичальника через пов'язані з ним структури.

Представлена методика оцінки кредитоспроможності юридичної особи в контексті євроінтеграції сприятиме удосконаленню процесу кредитування підприємств, дозволяє уніфікувати процедуру, що в результаті сприятиме зниженню ризиків кредитування. Доведено, що організаційне забезпечення механізму оцінки кредитоспроможності можна досліджувати в двох аспектах: 1) як сукупність організаційних етапів оцінки кредитоспроможності; 2) як організаційну структуру та взаємодію різних структурних підрозділів банку.

Деталізовано й уточнено зміст етапів організаційного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника-юридичної особи в розрізі таких ознак (мета етапу; відповідальний за етап; питання, що досліджуються на етапі; документування, тривалість та особливості організаційного етапу). Удосконалено документальне забезпечення організації процесу аналізу кредитоспроможності, а саме: запропоновано додаток до Резюме «Оцінка позабалансових зобов'язань (позабалансових ризиків) позичальника по проекту, що кредитується».

Підсумуємо, що оцінка кредитоспроможності, тобто здатності позичальника акумулювати грошові потоки, достатні для своєчасного погашення боргових зобов'язань відповідно до заздалегідь узгодженого графіка повернення кредитних коштів і сплати відсотків, є важливим етапом оцінки кредитних ризиків банків. Використання рейтингового підходу до оцінки кредитоспроможності позичальника в контексті євроінтеграції дає можливість здійснити якісну оцінку кредитоспроможності позичальника, а отже, досягти зниження кредитних ризиків та підвищення якості кредитного портфеля банку.

Отже, удосконалення методики оцінки кредитоспроможності юридичної особи та розрахунок оціночного резерву під кредитний ризик у контексті євроінтеграції свідчить про рішучі дії НБУ в реформуванні вітчизняної системи регулювання діяльності банків відповідно до рекомендацій міжнародних експертів. Управління ризиками в цілях підтримки ліквідності й уникнення банкрутства – є найважливішим завданням банківської системи. Зниження ризику при здійсненні позичкових операцій можливо досягти на основі комплексного вивчення кредитоспроможності позичальника. Тобто необхідно поєднати в методичному підході до визначення кредитоспроможності позичальників оцінку фінансового стану та якісних показників фінансово-господарської діяльності підприємства. Узагальнення таких результатів дозволить визначити загальний

інтегрований рейтинг кредитоспроможності. Інтегрований рейтинг має визначатися як сума числових результатів фінансового та якісного рейтингів.

ВИСНОВКИ

Отже, за результатами проведеного дослідження можемо дійти таких висновків:

1. Зазначено, що кредитоспроможність позичальника банку – це комплексна якісна оцінка позичальника, що характеризує наявність передумов для отримання кредиту, яка підтверджує його спроможність у повному обсязі та у визначений кредитною угодою термін розрахуватися за своїми зобов'язаннями. Сучасні методики українських банків орієнтовані, як правило, на проведення ретроспективного аналізу фінансово-господарської діяльності позичальника, при цьому пильна увага приділяється показникам періоду, який вже минув. Розглянуті методики вітчизняних банків не розраховують такий важливий показник, як очікуваний грошовий потік, який дає можливість оцінити майбутню платоспроможність позичальника.

2. Виокремлено нормативні рівні регламентації оцінки кредитоспроможності позичальника-юридичної особи: міжнародний, національний і внутрішньобанківський. Так, сформованими вимогами до удосконалення нормативної регламентації оцінки кредитоспроможності є такі: гармонізація законодавства; імплементація міжнародних стандартів у вітчизняне законодавство; формування окремого закону «Про банківський кредит», що регламентуватиме порядок видачі кредиту, механізм оцінки кредитоспроможності, моніторинг та супровід кредиту, контроль за цільовим використанням кредитних коштів, форми та способи управління кредитним ризиком.

3. Досліджено, що ВАТ КБ «Глобус» зареєстровано Національним банком України 29 листопада 2007 року (свідоцтво про реєстрацію № 320, ліцензія № 240, видана Національним банком України 29 січня 2008 року). У березні 2011 року ВАТ «Комерційний банк «Глобус» було перейменовано у ПАТ «Комерційний

банк «Глобус». Варто відзначити, що аналіз впливу галузевої приналежності на рівень перспективної платоспроможності позичальника за формування ПАТ «КБ «ГЛОБУС» своєї кредитної політики базується на використанні: макроекономічних індикаторів (показників) для прогнозування структурних коливань та циклічних змін у розвитку відповідних галузей; рейтингових оцінок, що характеризують економічний розвиток галузі та рівень її інвестиційної привабливості для потенційних інвесторів і кредиторів; системи відповідних показників, які віддзеркалюють фінансово-економічний стан підприємств певної галузі та можуть використовуватися для інтегральної оцінки платоспроможності позичальників; порівняльного аналізу (benchmarking) параметрів діяльності підприємств певної галузі відносно підприємств інших галузей і провідних закордонних фірм; портфельного аналізу, що базується на фондових характеристиках цінних паперів підприємств відповідної галузі та трендових параметрах галузевих фондових індексів.

4. Зазначено, що упродовж 2013–2017 рр. спостерігаємо збільшення загального обсягу наданих кредитів у ПАТ «КБ «ГЛОБУС» на 154597 тис. грн, або на 17,22%, що сталося за рахунок зростання кредитів за такими галузями економіки, як: операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг на 42934 тис. грн, або на 44,40%; торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку на 157486 тис. грн, або на 78,43%; будівництво на 24461 тис. грн, або на 31,17%; діяльність наземного транспорту на 30881 тис. грн, або на 118,86%; охорону здоров'я та соціальні послуги на 4896 тис. грн, або на 4,06%.

5. Проведено оцінку кредитоспроможності підприємства позичальника ПП «Білоцерківагробізнес». Варто відзначити, що економічна ситуація на підприємстві упродовж 2013–2017 рр. погіршилася, що пов'язано зі скороченням власного капіталу підприємства на 206,7 тис. грн, або на 256,45%. Протягом 2013–2017 рр. динаміка фінансового результату та показників рентабельності ПП

«Білоцерківагробізнес» зменшилася, що пов'язано зі збитковою діяльністю ПП «Білоцерківагробізнес» і ключових показників рентабельності підприємства упродовж 2017 року. Також за 2013–2017 рр. спостерігаємо скорочення загальних активів підприємства на 3361,2 тис. грн, або на 78,17%. У цілому за наведеними даними підприємство може бути віднесене до класу uaBBB, що означає наявність певних проблем у діяльності підприємства. Так, протягом 2013–2015 та 2017 рр. ПП «Білоцерківагробізнес» мало низький рівень забезпечення застави.

6. Обґрунтовано особливості внутрішнього кредитного рейтингу як методу оцінки кредитоспроможності позичальника. Варто відзначити, що внутрішні банківські рейтинги складаються на основі внутрішніх методик банків. Банки можуть присвоювати рейтинг своїм позичальникам із метою прийняття рішення щодо суми кредиту, його терміну та відсоткової ставки. На основі рейтингової оцінки позичальника формується також необхідний обсяг резервів за кредитами, виданих цьому позичальнику. Також банки можуть використовувати внутрішні рейтинги для управління банком.

7. Досліджено показник ймовірності дефолту позичальника в системі визначення кредитного ризику. Варто відзначити, що ймовірність дефолту – це компонент (коефіцієнт) розрахунку розміру кредитного ризику, що відображає ймовірність припинення виконання боржником/контрагентом своїх зобов'язань. Для банку коефіцієнт ймовірності дефолту визначається шляхом: аналізу якості активів і пасивів; стану ліквідності; аналізу прибутків і збитків; виконання банком-боржником зобов'язань у минулому; наданих та отриманих міжбанківських кредитів; щорічного аудиторського звіту. Застосовується вертикальний та горизонтальний аналіз.

8. Виявлено напрями удосконалення методики оцінки кредитоспроможності юридичної особи та розрахунок оціночного резерву під кредитний ризик у контексті євроінтеграції. Представлена методика оцінки кредитоспроможності юридичної особи сприятиме удосконаленню процесу

кредитування підприємств, дозволяє уніфікувати процедуру, що в результаті сприятиме зниженню ризиків кредитування. Доцільно виділити дві групи методики оцінки кредитоспроможності юридичної особи в контексті євроінтеграції: 1) класифікаційні моделі (рейтингові, прогнозні, МДА, система показників, CART); 2) моделі на основі комплексного аналізу (правило «6С», CAMPARI, PARTS, оціночна система аналізу). Найбільш прийнятною та вдалою з точки зору практичного застосування, на нашу думку, можна вважати рейтингову модель, яку обрано за основу формування математичного забезпечення рішення шуканої задачі, але з урахуванням ризику отримання прогнозованої (очікуваної) величини грошового потоку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України : станом на 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України : станом на 16.01.2003 р. № 435-IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40-44. – Ст. 356.
3. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5-6. – Ст. 30.
4. Про споживче кредитування : Закон України від 15.11.2016 № 1734-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2017. – № 1. – Ст. 2.
5. Про кредитні спілки : Закон України від 20.12.2001 № 2908-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 15. – Ст. 101.
6. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями : затверджено Постановою Правління НБУ від 30.06.2016 р. № 351 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 61. – С. 128.
7. Берегова Г. І. Методи аналізу кредитного ризику та побудова моделі оцінки кредитоспроможності позичальника / Г. І. Берегова, Л. М. Лабецька // Регіональна економіка. – 2013. – № 4. – С. 113–122.
8. Біломістний О. М. Аналіз сучасних методів оцінки кредитоспроможності позичальника банківської установи [Електронний ресурс] / О. М. Біломістний. – Режим доступу : http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2243/1/2008_23_24.pdf
9. Бобиль В. Сучасний ризик-менеджмент у банківській діяльності: теоретичний аспект / В. Бобиль // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 11. – С. 28–32.

10. Болгар Т. Розвиток вертикалі колекшену банківських установ на основі аналізу проблем системи стягнення кредитів / Т. Болгар // Вісник НБУ. – 2014. – № 4 (218). – С. 52–57.
11. Бордюг В. В. Теоретичні основи оцінки кредитоспроможності позичальника банку / В. В. Бордюг // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2008. – № 3. – С. 112–115.
12. Брітченко І. Оцінка кредитоспроможності емітента корпоративних облігацій / І. Брітченко, Р. Перепелиця // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 11. – С. 52–56.
13. Бугель Ю. Основні методологічні шляхи вдосконалення сучасних методів оцінки кредитоспроможності позичальника / Ю. Бугель // Банківська справа. – 2007. – № 4. – С. 54–59.
14. Васюренко О. В. Банківський нагляд: підручник / О. В. Васюренко, О. М. Сидоренко. – К., 2011. – С. 270–279.
15. Виговська Н. Г. Розвиток організаційного забезпечення аналізу кредитоспроможності позичальника-юридичної особи / Н. Г. Виговська, В. Г. Виговський // ВІСНИК ЖДТУ. – 2017. – № 1 (79). – С. 142–150.
16. Виговський В. Г. Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності суб'єктів господарювання комерційними банками / В. Г. Виговський // Облік і фінанси АПК. – 2012. – № 3. – С. 125–128.
17. Виговська Н. Г. Розвиток методичного інструментарію оцінки кредитоспроможності підприємств з врахуванням позабалансових ризиків / Н. Г. Виговська, В. Г. Виговський // ВІСНИК ЖДТУ. – 2017. – № 4 (82). – С. 111–116.
18. Виговська Н. Г. Удосконалення нормативної регламентації оцінки кредитоспроможності позичальника / Н. Г. Виговська, В. Г. Виговський // ВІСНИК ЖДТУ. – 2017. – № 2 (80). – С. 150–156.
19. Владичин У. В. Банківське кредитування : навч. посібник / У. В. Владичин; за ред. С. К. Реверчука. – К. : Атіка, 2016. – 648 с.

20. Волохов В. І. Економічна природа і зміст кредитної діяльності банку в аспекті оцінювання її ефективності / В. І. Волохов // Фінанси України. – 2009. – № 8. – С. 109–117.

21. Вовк В. Я. Кредитування і контроль : навч. посіб. / В. Я. Вовк, О. В. Хмеленко. – К. : Знання, 2014. – 464 с.

22. Вовчак О. Модернізація підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників банків / О. Вовчак, Н. Меда // Вісник НБУ. – 2013. – № 12. – С. 11–15.

23. Гайдаржийська О. М. Напрями удосконалення управління кредитним ризиком / О. М. Гайдаржийська, О. Г. Чернікова // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – 2014. – № 38. – С. 47–50.

24. Галасюк В. В. Оцінка кредитоспроможності позичальників: що оцінюємо? / В. В. Галасюк, В. В. Галасюк // Вісник НБУ. – 2001. – № 5. – С. 54–57.

25. Гарбар Ж. В. Управління кредитним ризиком комерційного банку / Ж. В. Гарбар, Л. В. Стафійчук // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 1. – С. 34–39.

26. Гідулян А. Актуальні питання поліпшення методики оцінки кредитоспроможності позичальників банків України / А. Гідулян // Вісник НБУ. – 2012. – № 1. – С. 50–53.

27. Дем'яненко М. Я. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика): монографія / М. Я. Дем'яненко, О. Є. Гудзь, П. А. Стецюк. – К. : ННЦ ІАЕ, 2008. – 302 с.

28. Деньги. Кредит. Банки: Учебник для вузов / [О. И. Лаврушин, М. М. Ямпольский, Ю. П. Савинский и др.]; под ред. О. И. Лаврушина. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 460 с.

29. Дехтяр Н. Особливості врахування додаткових (суб'єктивних) факторів при проведенні оцінки кредитоспроможності позичальника – юридичної особи / Н. Дехтяр, О. Дейнека, І. Боярко // Вісник НБУ. – 2015. – № 4. – С. 71–75.

30. Дзюблук О. В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки : монографія / О. В. Дзюблук. – К. : Поліграфкнига, 2000. – 512 с.

31. Дзюблук О. Механізм забезпечення якості кредитного портфеля й управління кредитним ризиком банку в період кризових явищ в економіці / О. Дзюблук // Журнал європейської економіки. – 2010. – № 1. – С. 108–124.

32. Єпіфанов А. О. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання : монографія / А. О. Єпіфанов, Н. А. Дехтяр, М. В. Мельник. – Суми : УАБС, 2013. – 286 с.

33. Загородній А. Г. Фінансовий словник / [Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С.]. – [4-те вид. випр. та доп.]. – К. : Знання, КОО; Львів; Вид-во Львів. банківського ін-ту НБУ, 2013. – 566 с.

34. Зінченко О. А. Узагальнення теоретичних підходів до визначення сутності категорії «кредитоспроможність» [Електронний ресурс] / О. А. Зінченко, С. В. Святенко, В. С. Марчукова // Економіка. Управління. Інновації. – 2013. – № 1. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2013_1_23

35. Карманов Є. Бюро кредитних відносин: ремонт чи повна реконструкція? / Є. Карманов // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 11. – С. 32–36.

36. Карпенко Г. В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства / Г. В. Карпенко // Економіка держави. – 2013. – № 1. – С. 61–62.

37. Квасницька Р. С. Управління ризиками як елемент забезпечення фінансової стійкості комерційного банку / Р. С. Квасницька, І. В. Хаврус // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 3. – С. 146–149.

38. Квасницька Р. С. Управління кредитними ризиками в банківській системі / Р. С. Квасницька, Н. В. Кунда // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 6, Т. 2. – С. 245–249.

39. Кириченко О. А. Банківське кредитування споживчого ринку: проблеми розвитку / О. А. Кириченко // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 7 (85). – С. 182–199.

40. Колісник М. К. Класифікація видів кредиту за критерієм податкових наслідків залучення підприємством позичкових коштів / М. К. Колісник, Н. Б. Ярошевич // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Менеджмент та підприємництво в Україні. – 2013. – № 599. – С. 204–210.

41. Корецька Н. І. Кредитоспроможність: теоретико-концептуальні основи / Н. І. Корецька, Т. С. Давидюк // Вісник Львівського університету. «Економічні науки». – 2009. – Випуск 6 (24), ч. 2. – С. 19–26.

42. Корольова-Казанська О. В. Методологічні засади управління кредитоспроможністю підприємства / О. В. Корольова-Казанська // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2010. – Вип. I (32). – С. 239–245.

43. Кравченко В. П. Удосконалення оцінки кредитоспроможності позичальника / В. П. Кравченко, В. І. Кравченко // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2012. – Вип. 17. – С. 112–117.

44. Лагутін В. Д. Кредитування: теорія і практика : навчальний посібник / В. Д. Лагутін. – К. : Знання, 2000. – 215 с.

45. Малій О. Г. Кредитоспроможність позичальника: особливості аграрної сфери / О. Г. Малій // Економіка АПК. – 2004. – № 5. – С. 89–98.

46. Малій О. Г. Методичний підхід щодо визначення ефективності банківського кредитування / О. Г. Малій // Економіка і управління. Науково-практичний журнал. – 2006. – № 5. – С. 102–106.

47. Малій О. Г. Фінансово-кредитні відносини в АПК : монографія / О. Г. Малій. – Харків : ХНТУСГ, 2008. – 210 с.

48. Малій О. Г. Сутність кредитоспроможності та аналіз сучасних підходів до її оцінювання / О. Г. Малій // VIII Міжнародна науково-практична конференція

«Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи». – 2017. – Т. 1, м. Харків. – ХНТУСГ. – С. 194–198.

49. Мартинова В. В. Порівняльна характеристика оцінки фінансового стану боржників банку з метою визначення суми резервів за Постановами НБУ № 279 від 06.07.2000 року та № 23 від 25.01.2012 року / В. В. Мартинова // Управління розвитком. – 2014. – № 4 (167). – С. 86–89.

50. Мельник К. В. Проблемні аспекти оцінки кредитоспроможності позичальників / К. В. Мельник // Економіка і суспільство. – 2016. – Випуск 3. – С. 433-438.

51. Нестеренко М. С. Проблемні аспекти використання методик оцінки кредитоспроможності позичальників у процесі кредитування / М. С. Нестеренко // Молодіжний науковий вісник Української академії банківської справи Національного банку України. Серія «Економічні науки». – 2013.– № 1. – С. 62–74.

52. Ніколаєнко Ю. В. Економічна сутність кредитного ризику в банківській сфері : особливості і проблеми / Ю. В. Ніколаєнко // Економіка та держава. – 2015. – № 12. – С. 42–45.

53. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання : монографія / А. О. Єпіфанов, Н. А. Дехтяр, Т. А. Мельник [та ін.] ; ред. А. О. Єпіфанов. – Суми : УАБС НБУ, 2010. – 286 с.

54. Петрук О. М. Договірні зобов'язання і права в бухгалтерському обліку (на матеріалах підприємств Житомирської області) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.04 / О. М. Петрук ; КНЕУ. – К., 2000. – 20 с.

55. Петрук О. М. Банківські операції : навч. посіб. / О. М. Петрук, С. З. Мошенський, О. С. Новак. – Житомир : ЖДТУ, 2011. – 568 с.

56. Потійко Ю. А. Аналіз кредитоспроможності підприємств в умовах ринкових відносин / Ю. А. Потійко // Фінанси України. – 2011. – № 1. – С. 118–123.

57. Прийдун Л. Оцінка зарубіжного досвіду мінімізації рівня проблемної заборгованості у кредитних операціях банків / Л. Прийдун // Науковий вісник: Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2011. – № 16. – С. 201–209.

58. Стецюк П. А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: Монографія / П. А. Стецюк. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 370 с.

59. Стешенко О. Д. Управління кредитним ризиком комерційного банку / О. Д. Стешенко, А. П. Нікітенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – № 42. – С. 327–330.

60. Терещенко О. Нові підходи до оцінки кредитоспроможності позичальників – юридичних осіб / О. Терещенко // Вісник НБУ. – 2012. – № 1. – С. 26–30.

61. Філіна Г. І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібник / Г. І. Філіна. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 320 с.

62. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / [І. О. Школьник, І. М. Боярко, О. В. Дейнека та ін.]; за заг. ред. І. О. Школьник. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 368 с.

63. Фурсова В. Рейтингова система оцінки фінансової стабільності банків з іноземним капіталом як інструмент підвищення надійності банківської системи / В. Фурсова, О. Каширіна // Вісник Національного банку України. – 2011. – № 9. – С. 33–41.

64. Шило Ж. С. Проблеми оцінки кредитоспроможності корпоративних клієнтів банку / Ж. С. Шило // Зайнятість та соціальна інфраструктура. – 2011. – Вип. XVII, № 4. – С. 154–163.

65. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/control/uk/index>

66. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

67. Офіційний сайт ПАТ «КБ «ГЛОБУС» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://globusbank.com.ua/ru.html>

ДОДАТКИ

Додаток А

Систематизація підходів до визначення сутності кредитоспроможності

Автор	Визначення
А. Загородній, Б. Райсберг [33, с. 315]	Кредитоспроможність – це наявність передумов у позичальника отримати і повернути кредит
О. Петрук, Л. Примостка [54, с. 9]	Кредитоспроможність – це здатність своєчасно та повною мірою розрахуватися за зобов'язаннями
В. Галасюк [24, с. 55]	Кредитоспроможність – це спроможність позичальника за конкретних умов кредитування в повному обсязі й у визначений кредитною угодою термін розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями виключно грошовими коштами, що генеруються позичальником у ході звичайної діяльності
О. Зінченко, С. Святенко, В. Марчукова [34]	Кредитоспроможність – це спроможність підприємства-позичальника виконувати в повному обсязі і у визначені кредитною угодою строки розрахунки за своїми власними зобов'язаннями за рахунок наявного фінансово-економічного потенціалу
О. Вовчак, Н. Меда [22, с. 14]	Кредитоспроможність – це здатність позичальника акумулювати грошові потоки, достатні для своєчасного погашення боргових зобов'язань відповідно до заздалегідь узгодженого графіка повернення кредитних коштів і сплати відсотків
А. Гідулян [26, с. 51]	Кредитоспроможність – це можливість щодо здійснення угод з надання фінансовою установою кредиту на умовах повернення, строковості та платності або, іншими словами, спроможність до здійснення кредитної угоди
О. Гайдаржийська, О. Чернікова [23, с. 47]	Під кредитоспроможністю позичальника розуміють здатність юридичної чи фізичної особи повністю і в зазначені терміни виконати всі умови кредитної угоди
Ж. Гарбар, Л. Стафійчук [25, с. 37]	Кредитоспроможність – наявність у боржника (контрагента банку) передумов для проведення кредитної операції і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки
М. Дем'яненко, О. Гудзь, П. Стецюк [27, с. 119]	Кредитоспроможність – це спроможність позичальника за конкретних умов кредитування в повному обсязі й у визначений кредитною угодою термін розрахуватися зі своїми борговими зобов'язаннями виключно грошовими коштами, що генеруються позичальником у ході звичайної діяльності
Ю. Потійко [56, с. 119]	Кредитоспроможність – це система умов, які визначають здатність юридичної особи залучати кредит у різних формах, виконуючи всі пов'язані з ним фінансові зобов'язання в повному обсязі і в передбачені терміни
Л. Прийдун [57, с. 203]	Кредитоспроможність – фінансово-господарський стан юридичної особи чи організації, котрий дає впевненість у ефективному використанні позичених коштів, спроможність та готовність позичальника повернути кредит згідно умов договору

Додаток Б

Характеристики джерел кредитного ризику [52, с. 44]

Найменування ризику	Вид ризику	Характеристика джерела ризику
Ризик, пов'язаний із позичальником, гарантом, страховиком	Об'єктивний (фінансових можливостей)	Нездатність позичальника (гаранта, страховика) виконати свої зобов'язання за рахунок поточних грошових надходжень чи від продажу активів
	Суб'єктивний (репутації)	Репутація позичальника (гаранта, страховика) в діловому світі, його відповідальність і готовність виконати взяті зобов'язання
	Юридичний	Недоліки в складанні і оформленні кредитного договору, гарантійного листа, договору страхування
Ризик, пов'язаний із предметом застави	Ліквідності	Неможливість реалізації предмета застави
	Кон'юнктурний	Можливе знецінення предмета застави за період дії кредитної угоди
	Загибелі	Загибель предмета застави
	Юридичний	Недоліки в складанні і оформленні договору застави
Системний ризик		Зміни в економічній системі, які можуть здійснити вплив на фінансовий стан позичальника (наприклад, зміна податкового законодавства)
Форс-мажорний ризик		Землетруси, повені, катастрофи, смерчі, страйки, військові дії

Додаток В

Переваги та недоліки методик оцінки кредитоспроможності

Назва методики	Сутність методики	Переваги	Недоліки
Класифікаційні (статистичні методики)	Оцінюються всі показники, які характеризують кредитоспроможність позичальника. Ці показники можуть бути проаналізовані, як в даний момент, так і за певний період (в динаміці)	Широка вживаність та об'єктивність	Необхідність наявності значного масиву вихідних даних. Метод не враховує слабоформалізовані якісні чинники кредитоспроможності та умов кредитування. Неможливість застосування до умов української економіки.
Комплексного аналізу	Визначається значимість кожного з показників кредитоспроможності позичальника (значимість визначається в балах)	Дозволяє швидко і з мінімальними витратами праці обробити великий обсяг кредитних заявок окремих фізичних осіб, суттєво зменшуючи за рахунок цього рівень операційних банківських витрат, пов'язаних з кредитною діяльністю.	Використання цього методу пов'язане із деякими складностями: бальні системи оцінки кредитоспроможності клієнта повинні бути статистично ретельно вивірені і вони вимагають постійного оновлення інформації, що може бути коштовним для банку. Тому невеликі банки, як правило, не розробляють власних моделей аналізу кредитоспроможності клієнтів через високу вартість їх підготовки і обмежену інформаційну базу. До того ж стандартний характер цих моделей не передбачає врахування специфічних особливостей окремих позичальників.

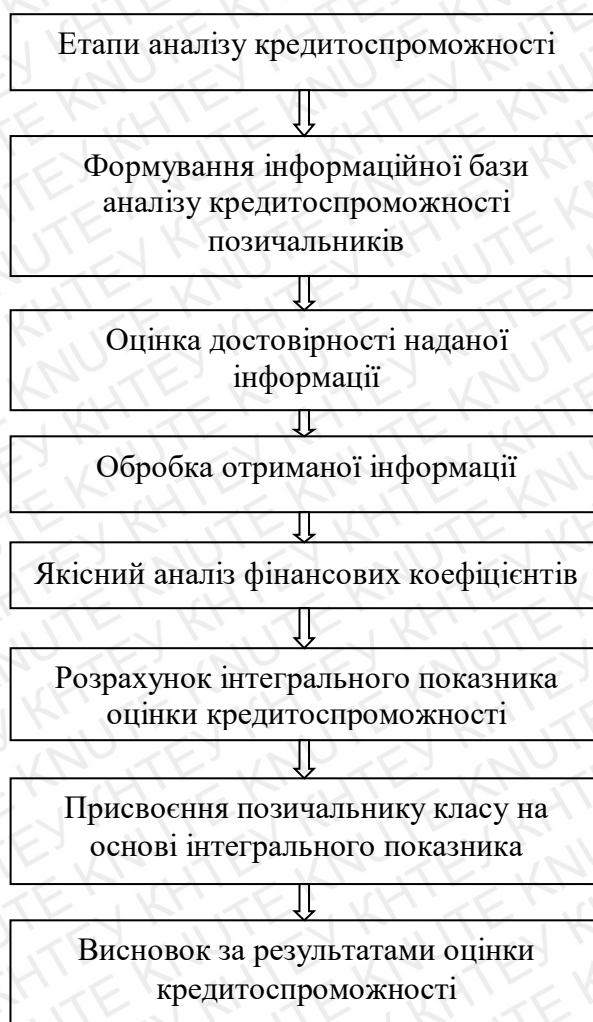

Рис. Д.1. Етапи аналізу кредитоспроможності позичальників (складено автором на основі [39, с.106])

Додаток Д

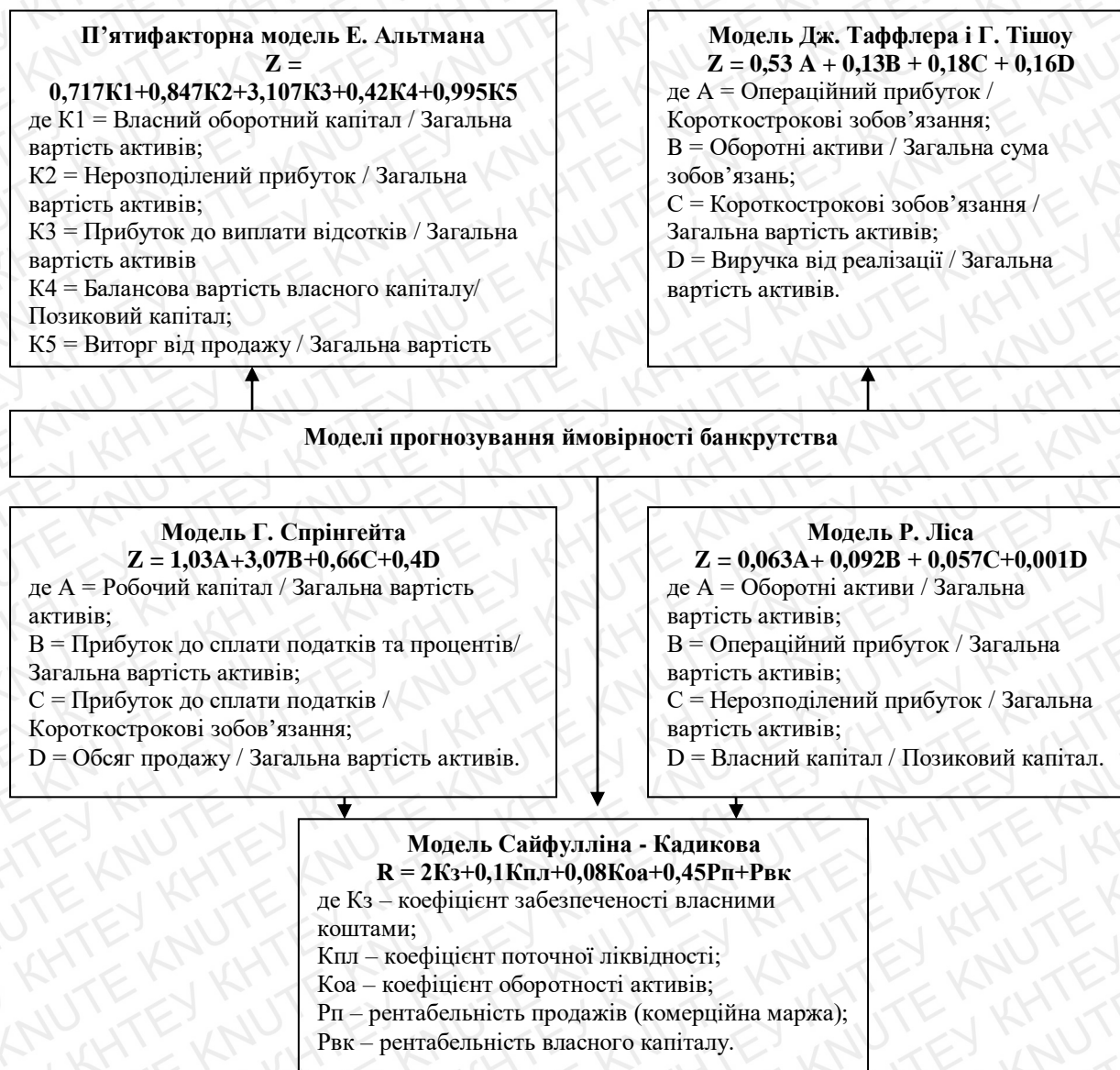

Рис. Д.1. Існуючі моделі прогнозування ймовірності банкрутства [18, с. 50]

Додаток Е

Баланс
на 31.12.2014 р.

Форма № 1-
м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	75,5	65,9
Основні засоби:	1010	2671,3	2668,4
первісна вартість	1011	2956,8	2867,4
знос	1012	285,5	199
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	2746,8	2734,3
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	233,1	322,4
у тому числі готова продукція	1103	2,1	2,3
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	1213,3	1126,2
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	103,4	169,5
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0	0
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1,3	1,5
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	0	0
Усього за розділом II	1195	1553,2	1621,9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, групи вибуття	1200		
Баланс	1300	4300	4356,2

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			

Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1	1
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	80,1	101,3
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Усього за розділом I	1495	80,6	102,8
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	2008,4	2002,3
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	1917,2	1817,4
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	217,6	306,1
розрахунками з бюджетом	1620	2,3	2,2
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	40,1	43,9
розрахунками з оплати праці	1630	31,7	81,5
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	0	0
Усього за розділом III	1695	2208,9	2251,1
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	4297,9	4356,2

Баланс
на 31.12.2015 р.

Форма
№ 1-м Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	65,9	50,7
Основні засоби:	1010	2668,4	2334,6
первісна вартість	1011	2867,4	2499,1
знос	1012	199	164,5
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	2734,3	2385,3
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	324,7	880,3
у тому числі готова продукція	1103	2,3	2,9

Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	1126,2	1047,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	169,5	146,8
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0	0
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1,5	1,8
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	0	0
Усього за розділом II	1195	1621,9	2076,5
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	4356,2	4461,8

Пасив	Код рядка	На кінець звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	4	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1	1
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	101,3	143,7
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Усього за розділом I	1495	102,8	144,7
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	2002,3	1992,3
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	1817,4	1650
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	306,1	520,7
розрахунками з бюджетом	1620	2,2	2,1
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	43,9	51,6
розрахунками з оплати праці	1630	81,5	100,4
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	0	0
Усього за розділом III	1695	2251,1	2324,8
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	4356,2	4461,8

Баланс
на 31.12.2016 р.

Форма
№ 1-м Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	50,7	27
Основні засоби:	1010	2334,6	1983
первісна вартість	1011	2499,1	2107,5
знос	1012	164,5	124,5
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	2385,3	2010
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	880,3	3386
у тому числі готова продукція	1103	2,9	4
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	1047,6	581
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	146,8	64
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0	693
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1,8	50
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	0	30
Усього за розділом II	1195	2076,5	4804
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	4461,8	6814

Пасив	Код рядка	На кінець звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	4	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1	1
Додатковий капітал	1410		

Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	143,7	687
Неоплачений капітал	1425	0	0
Усього за розділом I	1495	144,7	688
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	1992,3	1475
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	1650	830
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	520,7	1137
розрахунками з бюджетом	1620	0	38
у тому числі з податку на прибуток	1621	2,1	2
розрахунками зі страхування	1625	51,6	91
розрахунками з оплати праці	1630	100,4	153
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	0	2400
Усього за розділом III	1695	2324,8	4651
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	4461,8	6814

Баланс
на 31.12.2017 р.

Форма
№ 1-м Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	27	0
Основні засоби:	1010	1983	54,9
первісна вартість	1011	2107,5	78,3
знос	1012	124,5	23,4
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	2010	54,9
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	3382	0
у тому числі готова продукція	1103	4	0

Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	581	312,3
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	64	74,1
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	693	348,9
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	50	6
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	30	142,6
Усього за розділом II	1195	4804	883,9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	6814	938,8

Пасив	Код рядка	На кінець звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	4	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1	50
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	687	-126,1
Неоплачений капітал	1425	0	-50
Усього за розділом I	1495	688	-126,1
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	1475	0
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	830	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	1137	505,9
розрахунками з бюджетом	1620	38	0,7
у тому числі з податку на прибуток	1621	2	0
розрахунками зі страхування	1625	91	20
розрахунками з оплати праці	1630	153	46,6
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	2400	491,7
Усього за розділом III	1695	4651	1064,9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	6814	938,8

Додаток Є

Звіт про фінансові результати
за рік 2014 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1221,77	3927,98
Інші операційні доходи	2120	33,77	37,43
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	1255,54	3965,41
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1106,7	3453,87
Інші операційні витрати	2180	69,09	252,38
Інші витрати	2270	12,01	70,97
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	1187,8	3777,22
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	67,74	188,19
Податок на прибуток	2300	46,54	129,29
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	21,2	58,9

Звіт про фінансові результати
за рік 2015 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2817,01	1221,77
Інші операційні доходи	2120	57,06	33,77
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	2874,07	1255,54
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	2562,70	1106,7
Інші операційні витрати	2180	138,90	69,09
Інші витрати	2270	36,99	12,01
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	2738,60	1187,8
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	135,47	67,74
Податок на прибуток	2300	93,07	46,54
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	42,40	21,2

**Звіт про фінансові результати
за рік 2016 р.**

Форма № 2-м

Код за ДКУД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	36475,37	2817,01
Інші операційні доходи	2120	439,07	57,06
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	36914,44	2874,07
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	32510,55	2562,70
Інші операційні витрати	2180	2089,05	138,90
Інші витрати	2270	578,93	36,99
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	35178,53	2738,60
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	1735,91	135,47
Податок на прибуток	2300	1192,61	93,07
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	543,30	42,40

**Звіт про фінансові результати
за рік 2017 р.**

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	41588,13	36475,37
Інші операційні доходи	2120	1723,03	439,07
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	43311,16	36914,44
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	37039,58	32510,55
Інші операційні витрати	2180	7084,26	2089,05
Інші витрати	2270	0,42	578,93
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	44124,26	35178,53
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	-813,10	1735,91
Податок на прибуток	2300		1192,61
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	-813,10	543,30

Горизонтальний та вертикальний аналіз Балансу ПП «Білоцерківагробізнес» упродовж 2013–2017 рр.

Показники	Станом на 31.12. 2013 р.		Станом на 31.12. 2014 р.		Станом на 31.12. 2015 р.		Станом на 31.12. 2016 р.		Станом на 31.12. 2017 р.		Відхилення 2014 / 2013 рр.		Відхилення 2015 / 2014 рр.		Відхилення 2016 / 2015 рр.		Відхилення 2017 / 2016 рр.		Відхилення 2017 / 2013 рр.		
	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	
Активи																					
Необоротні активи	2746,8	63,88	2734,3	62,77	2385,3	53,43	2010	29,5	54,9	5,85	-12,5	-0,46	-349	-12,76	-375,3	-15,73	-1955,1	-97,27	-2691,9	-98,00	
Оборотні активи	1553,2	36,12	1621,9	37,23	2079,4	46,57	4804	70,5	883,9	94,15	68,7	4,42	457,5	28,21	2724,6	131,03	-3920,1	-81,60	-669,3	-43,09	
- запаси	235,2	5,47	324,7	7,45	883,2	19,78	3386	49,69	0	0	89,5	38,05	558,5	172,00	2502,8	283,38	-3386	-100,00	-235,2	-100,00	
- дебіторська заборгованість	1316,7	30,62	1295,7	29,74	1194,4	26,75	1338	19,64	735,3	78,32	-21	-1,59	-101,3	-7,82	143,6	12,02	-602,7	-45,04	-581,4	-44,16	
- грошові кошти	1,3	0,03	1,5	0,03	1,8	0,04	50	0,73	6	0,64	0,2	15,38	0,3	20,00	48,2	2677,78	-44	-88,00	4,7	361,54	
- інші оборотні активи	0	0	0	0	0	0	30	0,44	142,6	15,19	0	x	0	x	30	x	112,6	375,33	142,6	x	
Всього активів	4300	100	4356,2	100	4464,7	100	6814	100	938,8	100	56,2	1,31	108,5	2,49	2349,3	52,62	-5875,2	-86,22	-3361,2	-78,17	
Пасиви																					
Власний капітал	80,6	1,88	102,3	2,35	144,7	3,24	688	10,1	-126,1	-13,43	21,7	26,92	42,4	41,45	543,3	375,47	-814,1	-118,33	-206,7	-256,45	
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	2008,4	46,73	2002,3	45,97	1992,3	44,65	1475	21,65	0	0	-6,1	-0,30	-10	-0,50	-517,3	-25,96	-1475	-100,00	-2008,4	-100,00	
Поточні зобов'язання	2208,9	51,39	2251,1	51,68	2324,8	52,1	4651	68,26	1064,9	113,43	42,2	1,91	73,7	3,27	2326,2	100,06	-3586,1	-77,10	-1144	-51,79	
- короткострокові кредити банків	1917,2	44,61	1817,4	41,72	1650	36,98	830	12,18	0	0	-99,8	-5,21	-167,4	-9,21	-820	-49,70	-830	-100,00	-1917,2	-100,00	
- кредиторська заборгованість	291,7	6,79	433,7	9,96	674,8	15,12	1419	20,82	573,2	61,06	142	48,68	241,1	55,59	744,2	110,28	-845,8	-59,61	281,5	96,50	
- інші поточні зобов'язання	0	0	0	0	0	0	2402	35,25	491,7	52,38	0	x	0	x	2402	x	-1910,3	-79,53	491,7	x	
Всього пасивів	4297,9	100	4355,7	100	4461,8	100	6814	100	938,8	100	57,8	1,34	106,1	2,44	2352,2	52,72	-5875,2	-86,22	-3361,2	-78,17	

Аналіз показників ділової активності та рентабельності

ПП «Білоцерківагробізнес» за 2013–2017 рр.

Показники	Формула для розрахунку	2013	2014	2015	2016	2017	2017 / 2013 рр.
Показники ділової активності							
Оборотність дебіторської заборгованості	$\frac{\text{Виручка реалізації}}{\text{Середньорічна вартість дебіторської заборгованості}}$	3,237	1,044	2,592	44,794	93,111	+89,874
Оборотність кредиторської заборгованості	$\frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Середньорічна вартість кредиторської заборгованості}}$	15,873	4,226	6,199	39,224	45,091	+29,218
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	$\frac{\text{Кількість днів у періоді}}{\text{Оборотність дебіторської заборгованості}}$	113	349	141	8	4	-109
Період погашення кредиторської заборгованості, днів	$\frac{\text{Кількість днів у періоді}}{\text{Оборотність кредиторської заборгованості}}$	23	86	59	9	8	-15
Оборотність постійних активів	$\frac{\text{Виручка реалізації}}{\text{Середньорічна вартість постійних активів}}$	1,43	0,446	1,1	16,597	40,281	38,851
Оборотність активів	$\frac{\text{Виручка реалізації}}{\text{Середньорічна вартість активів}}$	0,913	0,282	0,639	6,468	10,729	9,816
Оборотність чистих активів	$\frac{\text{Виручка реалізації}}{\text{Середньорічна вартість чистих активів}}$	1,878	0,577	1,305	11,005	-53,69	-55,568
Оборотність товарно-матеріальних запасів	$\frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Середньорічна вартість товарно-матеріальних запасів}}$	14,685	3,953	4,243	15,23	21,878	7,193
Період обороту товарно-матеріальних запасів, днів	$\frac{\text{Кількість днів у періоді}}{\text{Оборотність товарно-матеріальних запасів}}$	25	92	86	24	17	-8
Тривалість операційного циклу, днів	$\text{Період погашення дебіторської заборгованості} + \text{Період обороту товарно-матеріальних запасів}$	138	442	227	32	21	-117
Тривалість фінансового циклу, днів	$\text{Період погашення дебіторської заборгованості} +$	115	355	168	23	13	-102

	Період обороту товарно-матеріальних запасів - Період погашення кредиторської заборгованості						
Показники рентабельності							
Рентабельність активів	Чистий прибуток / Середньорічна вартість активів	1,37	0,49	0,961	9,634	-20,976	-22,346
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Середньорічна вартість власного капіталу	73,077	23,182	34,332	130,491	-289,411	-362,488
Рентабельність продажу	Операційний прибуток / Чиста виручка	6,596	6,531	6,124	6,346	-1,954	-8,55
Рентабельність чистих активів	Чистий прибуток / Середньорічна вартість чистих активів	2,82	1,011	1,999	25,27	-79,837	-82,657
Рентабельність оборотних активів	Операційний прибуток / Середньорічна вартість оборотних активів	16,682	5,027	9,321	67,257	-28,576	-45,258

Додаток И

Аналіз показників ліквідності та фінансової стійкості

ІІІ «Білоцерківагробізнес» за 2013–2017 рр.

Показники	Формули для розрахунку	31.12. 2013	31.12. 2014	31.12. 2015	31.12. 2016	31.12. 2017	2017 / 2013 рр.
Показники ліквідності	Показують здатність підприємства розраховуватись за своїми зобов'язаннями за рахунок наявних активів						
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти / Поточні зобов'язання	0,001	0,001	0,001	0,011	0,006	+0,005
Коефіцієнт проміжної ліквідності	(Оборотні активи - товарно-матеріальні запаси) / Поточні зобов'язання	0,597	0,576	0,515	0,305	0,83	+0,233
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	0,703	0,72	0,894	1,033	0,83	+0,127
Власний оборотний капітал	Власний капітал - Необоротні активи	-655,7	-629,2	-245,4	153	-181	+474,7
Показники фінансової стійкості	Показують залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування						
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	Власний капітал / Активи	0,019	0,023	0,032	0,101	-0,134	-0,153
Коефіцієнт фінансової залежності	Активи / Власний капітал	53,35	42,583	30,855	9,904	-7,445	-60,795
Коефіцієнт заборгованості	Позикові кошти / Активи	0,981	0,976	0,967	0,899	1,134	+0,153
Відношення довгострокових кредитів до капіталізації	Довгострокові кредити / Капіталізація	0,961	0,951	0,932	0,682	0	-0,961
Відношення довгострокових кредитів до власного капіталу	Довгострокові кредити / Власний капітал	24,918	19,573	13,768	2,144	0	-24,918
Відношення заборгованості до власного капіталу	Позичені кошти / Власний капітал	52,324	41,578	29,835	8,904	-8,445	-60,769

Рейтингова оцінка фінансового стану ПП «Білоцерківагробізнес»

Назва показника	2013			2014			2015			2016			2017		
	Значення	Коефіцієнт вагомості	Оцінка	Значення	Коефіцієнт вагомості	Оцінка	Значення	Коефіцієнт вагомості	Оцінка	Значення	Коефіцієнт вагомості	Оцінка	Значення	Коефіцієнт вагомості	Оцінка
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,237	0,890	2,881	1,044	0,890	0,929	2,592	0,890	2,307	44,794	0,890	39,867	93,111	0,890	82,869
Коефіцієнт оборотності запасів	14,685	0,870	12,776	3,953	0,870	3,439	86,019	0,870	74,837	15,230	0,870	13,250	16,683	0,870	14,514
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	15,873	0,980	15,556	4,226	0,980	4,141	6,199	0,980	6,075	39,224	0,980	38,440	45,091	0,980	44,189
Тривалість операційного циклу, днів	137,598	0,870	119,710	441,781	0,870	384,349	226,849	0,870	197,359	32,113	0,870	27,938	20,603	0,870	17,925
Тривалість фінансового циклу, днів	114,603	0,880	100,851	355,420	0,880	312,770	167,969	0,880	147,813	22,807	0,880	20,070	12,508	0,880	11,007
Коефіцієнт якості чистого грошового потоку	0,780	0,890	0,694	0,720	0,890	0,641	0,030	0,890	0,027	0,011	0,890	0,010	0,002	0,890	0,002
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	0,597	0,780	0,466	0,576	0,780	0,449	19,050	0,780	14,859	11,060	0,780	8,627	13,190	0,780	10,288
Коефіцієнт ефективності використання оборотних активів на основі чистого грошового потоку	1,878	0,840	1,578	0,490	0,840	0,412	2,740	0,840	2,302	2,580	0,840	2,167	2,450	0,840	2,058
Коефіцієнт ефективності грошового потоку	16,682	0,920	15,347	5,027	0,920	4,625	0,001	0,920	0,001	0,009	0,920	0,008	0,001	0,920	0,001
Рейтинг	305,933	7,920	269,858	813,237	7,920	711,755	511,449	7,920	445,578	167,828	7,920	150,377	203,639	7,920	182,853

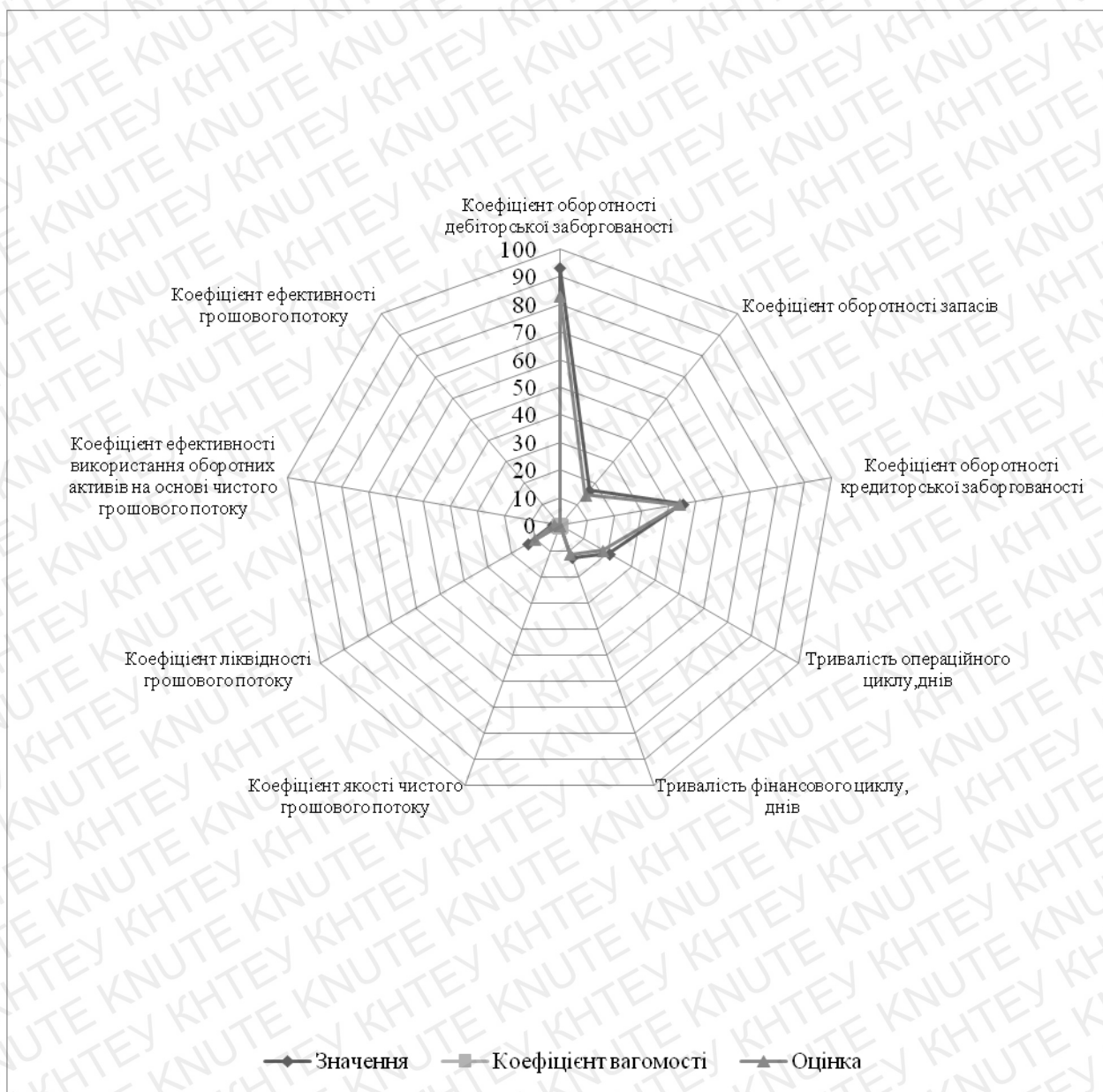

Рис. Т.1. Рейтингова оцінка фінансового стану ПП «Білоцерківагробізнес» у 2017 році

Додаток Й

Розрахунок фінансових показників, що використовуються для розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника - юридичної особи

№ з/п	Фінансовий показник	Характеристика	Формула розрахунку	Алгоритм розрахунку	
				Великі та середні	Малі
1	2	3	4	5	6
1	К ₁ , МК ₁ - показники капіталу	Частка капіталу в балансі підприємства	Власний капітал Валюта балансу (актив)	ф. 1 р. 1495 гр. 4 ф. 1 р. 1300 гр. 4	ф. 1-м р. 1495 гр. 4 ф. 1-м р. 1300 гр. 4
2	К ₂ , МК ₂ - показники загальної ліквідності	Спроможність підприємства покривати короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів	Оборотні активи Поточні зобов'язання і забезпечення	ф. 1 р. 1125 гр. + р. 1100 + р. 1110 + р. 1165 гр. 4 ф. 1 р. 1695 гр. 4	ф. 1-м р. 1125 + р. 1155 + р. 1100 + р. 1110 + р. 1165 гр. 4 ф. 1-м р. 1695 гр. 4
3	К ₃ , МК ₃ - показники покриття боргу прибутком до оподаткування	Спроможність обслуговування боргу прибутком до оподаткування	Фінансовий результат до оподаткування Короткострокові та довгострокові зобов'язання	ф. 2 р. 2190 - р. 2195 + р. 2220 - р. 2250 гр. 3 ф. 1 р. 1510 + р. 1515 + р. 1600 + р. 1610 - р. 1165 гр. 4	ф. 2-м р. 2290 гр. 3 ф. 1-м р. 1595 + р. 1600 + р. 1610 - р. 1165 гр. 4
4	К ₄ , МК ₄ - показники операційної рентабельності активів	Ефективність використання активів підприємства в операційній діяльності	Фінансовий результат від операційної діяльності Валюта балансу (актив)	ф. 2 р. 2190 - р. 2195 гр. 3 ф. 1 р. 1300 гр. 4	ф. 2-м р. 2000 + р. 2120 - р. 2050 - р. 2180 гр. 3 ф. 1-м р. 1300 гр. 4
5	К ₅ , МК ₅ - показники оборотності запасів	Період повного обороту запасів	Запаси Собівартість реалізованої продукції	(ф. 1 р. 1100 + р. 1110 гр. 4) · 365 ф. 2 р. 2050 гр. 3	(ф. 1-м р. 1100 + р. 1110 гр. 4) · 365 ф. 2-м р. 2050 гр. 3
6	К ₆ , МК ₆ - показники покриття боргу валовим прибутком	Спроможність обслуговування боргу валовим прибутком	Валовий прибуток Короткострокові та довгострокові зобов'язання	ф. 2 р. 2090 - р. 2095 гр. 3 ф. 1 р. 1510 + р. 1515 + р. 1600 + р. 1610 - р. 1165 гр. 4	ф. 2-м р. 2000 - р. 2050 гр. 3 ф. 1-м р. 1595 + р. 1600 + р. 1610 - р. 1165 гр. 4

7	К ₇ , МК ₇ - показники покриття чистих фінансових витрат операційним прибутком	Спроможність фінансування чистих неопераційних витрат за результатами операційної діяльності	Фінансовий результат від операційної діяльності Чисті фінансові витрати	ф. 2 р. 2190 - р. 2195 гр. 3 ф. 2 р. 2250 - р. 2220 гр. 3	ф. 2-м р. 2000 + р. 2120 - р. 2050 - р. 2180 гр. 3 ф. 2-м р. 2165 + р. 2270 - р. 2160 - р. 2240 гр. 3
8	К ₈ , МК ₈ - показники оборотності кредиторської заборгованості	Період повного обороту кредиторської заборгованості	Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги Собівартість реалізованої продукції	ф. 1 р. 1615 гр. 4 • 365 ф. 2 р. 2050 гр. 3	ф. 1-м р. 1615 гр. 4 • 365 ф. 2-м р. 2050 гр. 3
9	К ₉ , МК ₉ - показники оборотності дебіторської заборгованості	Період повного обороту дебіторської заборгованості	Поточна дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги Чистий дохід від реалізованої продукції (зароблених страхових премій)	ф. 1 р. 1125 гр. 4 • 365 ф. 2 р. 2000 р. + 2010 гр. 3	ф. 1-м р. 1125 гр. 4 • 365 ф. 2-м р. 2000 гр. 3
10	К ₁₀ - показник маневреності робочого капіталу	Частка оборотних активів, непокритих поточними зобов'язаннями	Оборотні активи за вирахуванням поточних зобов'язань і забезпечень Валюта балансу (актив)	ф. 1 р. 1195 - р. 1160 - р. 1165 - р. 1190 - р. 1695 + р. 1600 + р. 1610 + р. 1690 гр. 4 ф. 1 р. 1300 гр. 4	-
11	МК ₁₀ - показник оборотності робочого капіталу	Співвідношення оборотних активів, непокритих поточними зобов'язаннями, та чистого доходу	Оборотні активи за вирахуванням поточних зобов'язань і забезпечень Чистий дохід від реалізованої продукції (зароблених страхових премій)	-	ф. 1-м р. 1195 - р. 1160 - р. 1165 - р. 1190 - р. 1695 + р. 1600 + р. 1610 + р. 1690 гр. 4 ф. 2-м р. 2000 гр. 3
12	К ₁₁ , МК ₁₁ - показники покриття боргу чистим доходом	Спроможність обслуговування боргу доходами від основного виду діяльності	Короткострокові та довгострокові зобов'язання Чистий дохід від реалізованої продукції (зароблених страхових премій)	ф. 1 р. 1510 + р. 1515 + р. 1600 + р. 1610 - р. 1165 гр. 4 ф. 2 р. 2000 + р. 2010 гр. 3	ф. 1-м р. 1595 + р. 1600 + р. 1610 - р. 1165 гр. 4 ф. 2-м (2-мс) р. 2000 гр. 3
13	К ₁₂ - показник покриття боргу прибутком до амортизації та оподаткування	Спроможність обслуговування боргу прибутком до оподаткування та амортизації	Фінансовий результат до оподаткування та амортизації Короткострокові та довгострокові зобов'язання	ф. 2 р. 2190 - р. 2195 + р. 2220 - р. 2250 + р. 2515 гр. 3 ф. 1 р. 1510 + р. 1515 + р. 1600 + р. 1610 - р. 1165 гр. 4	-
14	МК ₁₂ - показник рентабельності активів до оподаткування	Ефективність використання активів підприємства	Фінансовий результат до оподаткування Валюта балансу (актив)	-	ф. 2-м р. 2290 гр. 3 ф. 1-м р. 1300 гр. 4
15	К ₁₃ - показник частки неопераційних елементів балансу	Частка активів, яка не має прямого відношення до операційної діяльності	Неопераційні активи Валюта балансу (актив)	ф. 1 р. 1000 + р. 1030 + р. 1035 + р. 1040 + р. 1045 + р. 1050 + р. 1090 + р. 1155 + р. 1160 + р. 1190 гр. 4	-

		підприємства		ф. 1 р. 1300 гр. 4	
16	МК13 - показник покриття фінансових витрат операційним прибутком	Спроможність фінансування неопераційних витрат операційним прибутком	Фінансовий результат від операційної діяльності Фінансові витрати	-	ф. 2-м р. 2000 + р. 2120 - р. 2050 - р. 2180 гр. 3 ф. 2-м р. 2165 + р. 2270 гр. 3
17	К14, МК14 - показники оборотності поточних активів	Період повного обороту поточних активів	Поточні активи Чистий дохід від реалізованої продукції (зароблених страхових премій)	ф. 1 р. 1195 гр. 4 • 365 ф. 2 р. 2000 р. + 2010 гр. 3	ф. 1-м р. 1195 гр. 4 • 365 ф. 2-м р. 2000 гр. 3
18	К15 - показник покриття фінансових витрат прибутком до оподаткування та амортизації	Спроможність фінансування неопераційних витрат операційним прибутком до вирахування амортизації	Фінансовий результат від операційної діяльності до вирахування амортизації Фінансові витрати	ф. 2 р. 2190 - р. 2195 + р. 2515 гр. 3 ф. 2 р. 2250 гр. 3	-
19	К16 - показник рентабельності до оподаткування	Ефективність діяльності підприємства до оподаткування	Фінансовий результат до оподаткування Чистий дохід від реалізованої продукції (зароблених страхових премій)	ф. 2 р. 2190 - р. 2195 + р. 2220 - р. 2250 гр. 3 ф. 2 р. 2000 + р. 2010 гр. 3	-
20	К17 - показник покриття фінансових витрат валовим прибутком	Спроможність фінансування неопераційних витрат валовим прибутком	Валовий прибуток (збиток) Фінансові витрати	ф. 2 р. 2090 - р. 2095 гр. 3 ф. 2 р. 2250 гр. 3	-
21	МК17 - показник валової рентабельності	Ефективність основної діяльності підприємства	Валовий прибуток Чистий дохід	-	ф. 2-м р. 2000 - р. 2050 гр. 3 ф. 2-м р. 2000 гр. 3
22	К18, МК18 - показники заборгованості	Частка боргу підприємства до активів	Короткострокові та довгострокові зобов'язання Валюта балансу (актив)	ф. 1 р. 1510 + р. 1515 + р. 1600 + р. 1610 гр. 4 ф. 1 р. 1300 гр. 4	ф. 1-м р. 1595 + р. 1640 + р. 1610 гр. 4 ф. 1-м р. 1300 гр. 4

Визначення класу боржника - юридичної особи для великого або середнього підприємства за інтегральним показником

№ з/п	Види економічної діяльності	Діапазони значень інтегрального показника за класами									
		значення	клас 1	клас 2	клас 3	клас 4	клас 5	клас 6	клас 7	клас 8	клас 9
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство - секція А	Більше або дорівнює	+5,21	+4,35	+3,48	+2,62	+1,75	+0,88	+0,02	-0,85	
2		Менше ніж		+5,21	+4,35	+3,48	+2,62	+1,75	+0,88	+0,02	-0,85
3	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів, переробна промисловість, будівництво: секції В, С, F	Більше або дорівнює	+3,34	+2,71	+2,08	+1,45	+0,83	+0,20	-0,43	-1,06	
4		Менше ніж		+3,34	+2,71	+2,08	+1,45	+0,83	+0,20	-0,43	-1,06
5	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів - секція G	Більше або дорівнює	+3,75	+3,11	+2,48	+1,84	+1,21	+0,57	-0,07	-0,70	
6		Менше ніж		+3,75	+3,11	+2,48	+1,84	+1,21	+0,57	-0,07	-0,70
7	Фінансова та страхова діяльність, операції з нерухомим майном, професійна, наукова та технічна діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування: секції K, L, M, N	Більше або дорівнює	+3,14	+2,68	+2,22	+1,76	+1,30	+0,84	+0,38	-0,08	
8		Менше ніж		+3,14	+2,68	+2,22	+1,76	+1,30	+0,84	+0,38	-0,08
9	Інші: секції D, E, H, I, J, O, P, Q, R, S, T, U	Більше або дорівнює	+3,60	+3,06	+2,51	+1,97	+1,42	+0,88	+0,33	-0,21	
10		Менше ніж		+3,60	+3,06	+2,51	+1,97	+1,42	+0,88	+0,33	-0,21

Визначення класу боржника - юридичної особи для малого підприємства за інтегральним показником

№ з/п	Види економічної діяльності	Діапазони значень інтегрального показника за класами									
		значення	клас 1	клас 2	клас 3	клас 4	клас 5	клас 6	клас 7	клас 8	клас 9
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство - секція А	Більше дорівнює або	+5,04	+4,28	+3,52	+2,77	+2,01	+1,25	+0,49	-0,26	
2		Менше ніж		+5,04	+4,28	+3,52	+2,77	+2,01	+1,25	+0,49	-0,26
3	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів, переробна промисловість, будівництво: секції В, С, F	Більше дорівнює або	+3,65	+3,05	+2,45	+1,85	+1,25	+0,64	+0,04	-0,56	
4		Менше ніж		+3,65	+3,05	+2,45	+1,85	+1,25	+0,64	+0,04	-0,56
5	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів - секція G	Більше дорівнює або	+3,93	+3,29	+2,65	+2,00	+1,36	+0,72	+0,08	-0,56	
6		Менше ніж		+3,93	+3,29	+2,65	+2,00	+1,36	+0,72	+0,08	-0,56
7	Фінансова та страхова діяльність, операції з нерухомим майном, професійна, наукова та технічна діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування: секції K, L, M, N	Більше дорівнює або	+3,14	+2,68	+2,22	+1,76	+1,30	+0,84	+0,38	-0,08	
8		Менше ніж		+3,14	+2,68	+2,22	+1,76	+1,30	+0,84	+0,38	-0,08
9	Інші: секції D, E, H, I, J, O, P, Q, R, S, T, U	Більше дорівнює або	+3,60	+3,06	+2,51	+1,97	+1,42	+0,88	+0,33	-0,21	
10		Менше ніж		+3,60	+3,06	+2,51	+1,97	+1,42	+0,88	+0,33	-0,21

